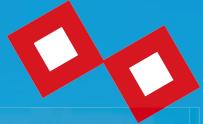

HRVATSKI PLANINAR

ISSN 0354-0650

GODIŠTE 107

ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA
izlazi od 1898. godine

12

PROSINAC
2015

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»Hrvatski planinar« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izšao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski list« u časopisu »Vijenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22
10000 Zagreb
OIB 77156514497

Preplata i informacije

Ured Hrvatskoga
planinarskog saveza
tel. 01/48-23-624
tel./fax 01/48-24-142
e-mail: hps@hps.hr
<http://www.hps.hr>

Uredništvo

E-mail adresa za zaprimanje članaka:
hrvatski.planinar@hps.hr

Grafička priprema

Urednik d.o.o., Zagreb

Tisk

Ekološki glasnik d.o.o.
Donja Lomnica

ISSN 0354-0650

Pretraživač i digitalni arhiv

Stari brojevi »Hrvatskog planinara« u PDF formatu te
tražilica s bibliografijom časopisa dostupni su na
internetskoj stranici časopisa te na DVD-u u izdanju HPS-a.

<http://www.hps.hr>

Suradnja u časopisu

Prilozi se mogu slati posredstvom e-maila ili poštom. Prednost imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na CD-u ili DVD-u, ali ne unutar Word dokumenata). Uredništvo zadržava pravo kraćenja i uredničke obrade tekstova.

Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskoga planinarskog saveza i Uredničkog odbora.

Preplata

Godišnja preplata za Hrvatsku

iznosi **150 kuna**. Preplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza HR4123600001101495742, pri čemu na uplatnici ili u obrascu za plaćanje putem interneta, u rubrici »Poziv na broj«, mora biti upisan Vaš preplatnički broj.

Godišnja preplata za inozemstvo iznosi 35 eura, a uplaćuje se na račun BIC ZABA-HR2X 25731-3253236, uz poziv na preplatnički broj.

Cijena pojedinačnog primjerka je 15 kuna (+ poštara).

Vaš preplatnički broj otisnut je uz Vašu adresu, koja je nalijepljena na omotnici za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na naljepnici možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se preplatiti

Zainteresirani za preplatu na časopis trebaju se telefonom, e-mailom ili pismom javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (hps@hps.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142). Preplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi preplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Preplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do opoziva. S prvim se brojem u novoj godini preplatnicima fizičkim osobama šalje se uplatnica za preplatu, a preplatnicima pravnim osobama računi.

526 Put prijateljstva
Snježnik - Snežnik

530 80 godina planinarskog
doma na Kalniku

532 Sigirya - Lavlja stijena

539 Posjet francuskim špiljama

Sadržaj

Članci

- 524 Čudno je to
Klara Jasna Žagar
- 526 Put prijateljstva Snježnik – Snežnik
Darko Mohar
- 530 80 godina planinarskog doma na Kalniku
Hrvoje Miško
- 532 Sigiriya - Lavlja stijena
Damir Šantek
- 536 Po Dabarskim kukovima
Tamara Hruška, Ivana Palac i Marina Andrejević
- 539 Posjet francuskim špiljama
Vlado Božić
- 545 Istarski planinarski put u osam dana
Ljiljana Radanović
- 549 Carstvo snježne planine
Momir Karabuva
- 552 Potraga korištenjem mikrolaganog zrakoplova
Mihajlo Strelec

Rubrike

- 554 Planinarski kalendar
- 556 **Planinarski putovi:** Digitalni dnevnik Hrvatske planinarske obilaznice, Markacisti na Jankovcu
- 559 **Planinarski vodiči:** Ospozobljavanje vodiča za sportsko penjanje u Paklenici, Ledenjački seminar za vodiče na Pasterzeu pod Grossglocknerom, Uspješna godina za SPV Zagreb, Instruktorski seminar Balkanske planinarske unije u Bavšici

Tema broja

Put prijateljstva
Snježnik – Snežnik

Naslovница

Alpinisti na Visočici na južnom Velebitu, iz fotografije AO HPD »Željezničar«, Zagreb

562 **Nova izdanja:** Knjiga »Jankovac: planinarska priča« Đorđa Babića

563 **Sportsko penjanje:** Splitski PK »Marulianus« opremio stijenu Osjeće u kanjonu Čikole

563 **In memoriam:** Nada Mihelčić (1946. – 2015.)

564 **Vijesti:** Planinarski tjedan u Našicama

565 **Kalendar akcija**
566 **Sadržaj 107. godišta**

Čudno je to

Klara Jasna Žagar, Sesvete

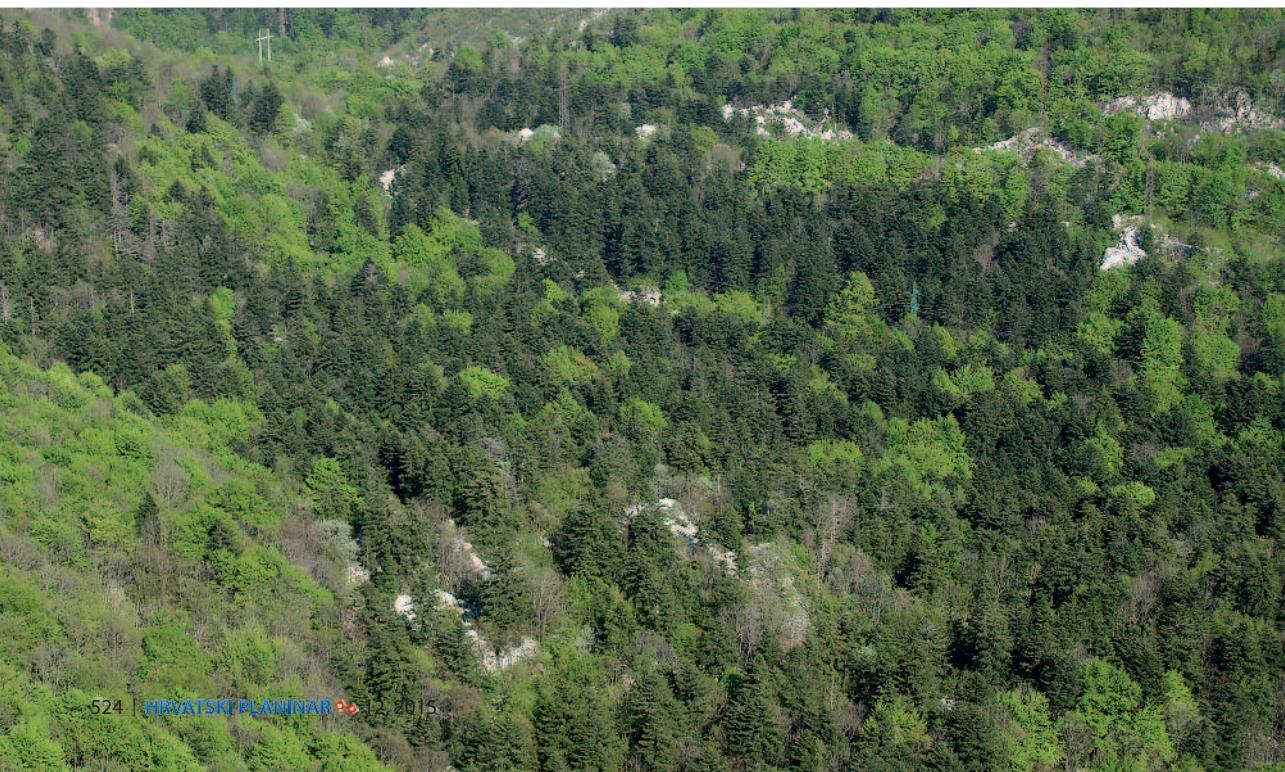
Čudno je to kako se čovjeku koji sâm u tišini hoda velikom planinom odjednom izoštare sva osjetila i on počne uočavati pojedinosti oko sebe i u sebi, na koje nekada nije obraćao pozornost. Odjednom se pokažu biljke u svoj svojoj ljepoti, mirisi i zvukovi počnu dobiti porijeklo i oblik, nevidljive životinje postanu vidljive, i tako sve do sjedinjenja i stvaranja osjećaja duboke povezanosti s planinom. Uvijek je prisutan onaj slatki osjećaj nelagode i blage napestosti koji svaki boravak u planini čini drugačijim i uzbudljivim. Vjerujem da je to onaj isti iskoniski nagon za samoodržanjem koji je omogućio našim špiljskim precima da prežive često teške i surove uvjete života u prirodi, a koji je današnji čovjek pod teretom tehnologije i otuđenja od ljudi i prirode potpuno potisnuo.

Ličko polje u blizini Fužina, prostrana krška visoravan, okruženo je šumovitim planinama nad kojima se uzdižu gole kamene glave Burnog Bitoraja i Kobiljaka, travom prekrivenom Viševicom te brdima Velikim Štrpcem i Vrškom. Iako je praznik, te premda je topao ljetni dan,

naselje Lič pusto je i tiho. Iz fontane u središtu mjesta u finom mlazu curi voda kojom obiluje cijelo polje, a natapa ga i život mu daje Ličanka sa svojim pritocima. Jedan njezin rukavac bez buke i glasnog šumorenja kradomice ponire podno masiva Kobiljaka u Zemljinu utrobu.

Planina Kobiljak prirodna je razdjelnica Gorskoga kotara i Hrvatskog primorja. To je kamenit greben strmih obronaka, obrastao gustom šumom. Iznad nje izviruje nekoliko vrhova viših od tisuću metara, čiji se obrisi jasno ocrtavaju na modromu nebu. Kiša, koja je noć prije obilno lijevala nad Gorskim kotarom, ostavila je vlažan trag na stazi. Tragovi zimskih ledenih kiša poput dubokoga bolnog pečata otisnuti su po cijeloj planini. Srušena, mrtva stabla dugo će još svjedočiti o razornoj snazi prirode koja u svom moćnom naletu nemilosrdno ruši sve pred sobom. Neodoljiva, gusta šuma svijet je potpuno drugačiji od onog u kojem svakodnevno živim. Njezino bespuće nalik prašumi naizgled obuhvaća cijeli svijet. Sunčeva svjetlost teško se probija kroz gусте krošnje stabala i teško je pojmiti da nad njima blista

Šuma u području Kobiljaka

dan u punini ljetnog sjaja. Kameniti, razvedeni obronci i podnožja Maloga i Velikoga Kobiljaka obrasli su visokom i teško prohodnom šikarom u kojoj svaki korak treba biti promišljen i čvrst. Nije moguće nazrijeti što se krije ispod gustoga raslinja, nestabilan kamen ili kakva skliska grana. Igra svjetla i sjena u divljoj krškoj prirodi tjeri čovjeka da planinu spozna dušom, a ne razumom.

Nakon dugog hodanja ispriječio se između mene i vrha težak, raslinjem zarastao kamenjar. Dok se uspinjem korak po korak, pažljivo biram kamenje kojim ću kročiti i koje će mi pružiti ruku pomoćnicu jer štapovi ovdje više ne služe svrsi. Oprezno promatram kamene oslonce da ne bih rukom dotaknula zmiju koja bi se mogla zavući u takvo sigurno skrovište. Bilo bi to veoma neugodno i opasno iskustvo. Sa svakim novim korakom čini mi se da kamen škripi i stenje pod mojim nogama jasno izražavajući osjećaje koji me obuzimaju. Sama sam i mogu im se oduprijeti samo vlastitom voljom i snagom. Kad sam nad sobom ugledala modro nebo i pod njim bijele i sive stijene Velikoga Kobiljaka, osjetila sam olakšanje.

Sjedam na kamen i puštam mislima da teku nad gorskokotarskim pejzažima i plove

Kvarnerskim zaljevom. Usamljenost može značiti sigurnost za čovjeka koji se ne boji šume i velike planine. Tijekom dugog niza godina predanog planinarenja postala sam neosjetljiva i hrabra, razvila sam pronicljivost u promatranju planine, predviđanju njezinih raspoloženja, tumačenju njezinih zvukova i pokreta te istančan osjećaj za protjecanje vremena. Zbog toga sam bila emotivno ispunjena i pomalo ponosna.

Sunce se pomicalo na nebu, a sjene na stijenama mijenjale su oblike i boje. Šuma će se uskoro činiti mračnjom i treba krenuti u sigurnost doline. Večer me zatekla na Platku. Sunce je potonulo iza planina oduzevši Malom Pribenišu posljednje ostatke dnevne topline. Zrak postaje hladan. Umotana u deku, s balkona promatram mračnu livadu na kojoj miriše majčina dušica. Noć je u planini neobično tiha. Ćuk ne čuje, sova ne huče. Podižem glavu kad se negdje oglasi medvjed. Ustajem i naginjem se nad balkonsku ogradu oslonivši se laktovima na drvenu letvu. Trošna je daščica zaškripala pod mojim nogama. Krdo konja, opreznih noćnih šetača, kreće na pašu. Planina se budi, a ja tonem u san.

Put prijateljstva Snježnik – Snežnik

Darko Mohar, Rijeka

Planinari su pomalo posebni ljudi. Ljubav prema prirodi i planinama vuče ih iz ugodnih i toplih prostorija u prirodu u svakim vremenskim uvjetima. Kaže se da nema lošeg vremena, već samo loših planinara. Boravak u divljini zahtjeva, međutim, određene sposobnosti, znanja i vještine, ali i još nešto: otvorenost i prijateljstvo prema čovjeku. Pružiti pomoć u slučaju potrebe osnova je kodeksa ponašanja planinara. A željeti pružiti pomoć jedan je od preduvjeta stvaranja prijateljskih odnosa, čak ili pogotovo s onima koji »našim« planinama u pohode dolaze izdaleka, iz drugih zemalja.

Snežnik (1796 m) i Snježnik (1506 m) dva su vrha u dvjema susjednim regijama u dvjema državama, Notranjskoj u Sloveniji i Gorskom kotaru u

Hrvatskoj. Imena su dobili po obilnim snježnim padalinama koje ta dva vrha dugo u proljeće čine izdaleka jasno vidljivima i prepoznatljivima.

Zamisao da se povežu planinarskom obilaznicom nastala je u vrijeme biće države, kad je »bratstvo i jedinstvo« bilo važan čimbenik povezivanja različitih naroda u jednu zajednicu. No, planinarsko je prijateljstvo nešto što ne ovisi o ideologijama.

Prva markacija nove planinarske obilaznice bila je postavljena 5. srpnja 1974. na Snežniku, kao dio proslave stogodišnjice planinarstva u Hrvatskoj i ondašnjoj Jugoslaviji. Obilaznica je svečano otvorena 6. srpnja 1975. ucrtavanjem posljednje markacije na Snježniku, kao dio proslave 30. godišnjice oslobođenja krajeva podno

40. obljetnica Pute prijateljstva
Snježnik – Snežnik

ANTA HRMIN

oba Sn(j)ežnika. Nositelji ideje povezivanja bila su planinarska društva »Ilirska Bistrica« sa slovenske i »Platak« iz Rijeke s hrvatske strane.

Obilaznicu čini šest kontrolnih točaka, od čega su Snežnik, Sežanje i Klanska polica u Sloveniji, a Šverda, Guslica i Snježnik u Hrvatskoj. Pohodnici su mogli nabaviti dnevnik puta, a pošto su utisnuli svih šest kontrolnih žigova na za to predviđena mjesta, mogli su dobiti i značku u društvu u kojem su nabavili dnevnik. Put se mogao prehodati za deset do dvanaest sati.

Od tih su se davnih dana dogodile mnoge promjene. PD »Ilirska Bistrica« preimenovan je u PD »Snežnik«, a PD »Platak« u HPD »Platak«. Godine 1991. raspala se bivša država, a među novonastalim državama povućena je »prava« državna granica, sa svim carinskim i policijskim obilježjima i kontrolama. Prelazak obilaznicom iz jedne u drugu državu tako više nije bio moguć, a obilaznica se mogla prehodati samo u dvije etape. S ulaskom Republike Slovenije u EU, a pogotovo nakon njena ulaska u šengenski prostor, uvjeti prelaska granice postali su još stroži. U međuvremenu je Hrvatski planinarski savez izbrisao tu obilaznicu iz popisa aktivnih obilaznica u

Republici Hrvatskoj. I oprema same obilaznice devastirana je; markacije su izblijedjele, žigovi na kontrolnim točkama nestali, putovi djelomično zarasli, a veze između pojedinih društava uglavnom su oslabjele ili posve zamrle nakon odlaska starijeg naraštaja planinara.

U međuvremenu je 2002. pri Slovenskom domu – Kulturno-prosvjetnom društvu »Bazovica« u Rijeci formirana planinarska skupina, čiji su članovi nakon samo nekoliko godina kolektivno postali članovima PD-a »Snežnik«. Usto su članstvom u različitim društvima iz riječkoga i opatijskog područja pristupili i Hrvatskom planinarskom savezu. Jedna od misli vodilja pokretanja te skupine bio je doprinos povezivanju planinara iz dviju novonastalih država, s naglaskom na povezivanju planinara iz susjednih regija, iz Primorske i Notranjske u Sloveniji, s riječkima, goranskima i kvarnerskim iz Hrvatske. Među ostalim akcijama, skupina je 2011. zajedno s HPD-om »Platak« i PD-om »Snežnik« pokrenula oživljavanje obilaznice »Put prijateljstva Snježnik – Snežnik«. Tada se na Gumancu iznad Klane susrelo više desetaka planinara iz Rijeke i Opatije, koji su na susret došli s Platka, i slovenskih, koji su došli sa

Snežnika. Prelijepe šume i livade Gorskoga kotara i Notranjske oduševile su sudionike, osobito one koji su se prvi put kretali tim lijepim, ali i divljim prostorom. Zaključeno je tada da na popularizaciji »Puta prijateljstva« treba i dalje raditi, neovisno o ulasku Republike Hrvatske u šengenski prostor, čime će nestati sve prepreke slobodnom kretanju obilaznicom. »Put prijateljstva Snežnik – Snježnik« treba opremiti novom infrastrukturom – žigovima, markacijama, kartama, novim i modernije zasnovanim dnevnicima te drugim priborom koji će omogućiti pohodnicima sigurno kretanje. Time će prijateljstvo planinara iz susjednih regija i zemalja dobiti nov zamah.

Na ponovni poticaj članova »Bazovice« te uz njihovo veliko sudjelovanje u organizacijskom i materijalnom pogledu, u rujnu ove godine dogodio se ponovni susret hrvatskih i slovenskih planinara na »Putu prijateljstva«, ovaj put na Platku, gdje postoje mnogo bolji uvjeti za organizaciju takvog susreta. Jedan je od razloga za ovogodišnji projekt bilo i obilježavanje 40. godišnjice otvaranja obilaznice. Ideju su, naravno, otpočetka poduprla društva koja su nositelji obilaznice – PD »Snežnik«

i HPD »Platak«, ali ovaj put i HPS i PZS. U pohodu je sudjelovalo više od osamdeset planinara iz trinaest društava iz Slovenije i Hrvatske. Pohodnici su podijeljeni u dvije skupine. Jedna je krenula s Gumanca i za osam sati dospjela do Platka, a druga je posjetila Snježnik, Međuvrhe i Guslicu te se nakon gotovo pet sati hoda priključila prvoj na cesti podno Guslice, tako da su svi sudionici na Mali dom na Platku stigli zajedno. Točnije, gotovo svi – jer je šestero planinara iz prve skupine odlučilo pohod produžiti za sat i pol i usput se popeti još i na Guslicu i Snježnik.

Ispred Maloga doma na Platku održana je kraća svečanost, na kojoj su se govornici prisjetili dvojice planinara iz generacije koja je u ranim sedamdesetim godinama prošloga stoljeća počela graditi obilaznicu, a s njom i prijateljstvo – Vojka Čeligoja iz Ilirske Bistrice i nedavno preminuloga dugogodišnjeg predsjednika HPD-a »Platak« Josipa Jurasića. Nekoliko misli Vojka Čeligoja iz njegove elektroničke poruke današnjoj predsjednici PD-a »Snežnik« Darinki Dekleva i autoru ovih redaka prenosimo u originalu: »Tedaj, res pred štiridesetimi leti so bili to kar podvigi, saj

smo bili Bistričani maloštevilni in brez tovrsnih izkušenj, reški planinci pa pravi planinski mojstri, ali vsaj bolj praktični! No pa smo le opravili večji del zamisli z izborom trase poti, markiranjem, oblikovanjem simbolov poti, postavljajo škrinjic z žigi, tiskanjem vodnika in organizacijo... Kar ne morem si misliti, da je preteklo že toliko let od teh dogodkov... Da so leta potekla so mi živ dokaz tudi moje težave z hrbotom in nič vredne noge. Prav zaradi njih ne hodim daleč od doma, in najraje sem kar doma! Tako žal se ne bom mogel pridružiti zanimivem izletu po delu te poti. Morda pride iz Reke tudi prof. Stanko Gilić s katerim sva pisala tekst za vodnik? Žal je odmanjkal tudi Josip Jurasić, predsednik društva s katerim smo sooblikovali pot... Držim pesti da se pot znova odpre v celoti, pa magari tudi kot "šetnica"... Čestitke vsem, ki ste se trudili.«

Svi su govornici istaknuli važnost opstanka puta koji su zacrtali prijašnji naraštaji, te njegovanja prijateljstva. Kao što je na kraju svog obraćanja sudionicima pohoda rekao Vladimir Rojnić,

TOMISLAV MARKOVIĆ

Vrh Snježnika

predsjednik Istarskoga planinarskog saveza i izaslanik Hrvatskoga planinarskog saveza: »Mi smo planinari u nekom smislu svjetski narod. S planinskih vrhunaca (konkretno Snežnika i Snježnika) jednim pogledom milujemo obje države i sve što u njima volimo. To u nama rađa zajedništvo, koje je iznad zemaljskih granica i prepreka, i opravдан je svaki trud koji se ulaže u očuvanje toga zajedništva.«

Hrvatski i slovenski planinari
zajedno na vrhu Snježnika

DAROK MOHAR

80 godina planinarskog doma na Kalniku

Hrvoje Miško, Križevci

Planinarsko društvo »Kalnik« u Križevcima utemeljeno je 4. rujna 1924., u ono doba kao podružnica Hrvatskoga planinarskog društva iz Zagreba. Prošle smo godine proslavili devedesetu obljetnicu osnutka HPD-ove podružnice »Kalnik« u Križevcima. Vrijedi, međutim, podsjetiti da su planinarske aktivnosti na Kalniku započele davno prije, već sredinom 19. stoljeća.

Odmah nakon osnivanja »Kalnik« je počeo organizirati planinarske izlete i bio je vrlo aktivan. Posjećujući druge planine, križevački su planinari često razmišljali o tome da se na Kalniku, koji je glavno područje njihova djelovanja, izgradi planinarski dom.

Zamisao o izgradnji planinarskoga doma sazrijeila je konačno 1931., kad su stvorenni povoljni uvjeti za početak radova. U lipnju 1931. započeli su pregovori članova HPD-ove podružnice »Kalnik« o kupnji zemljišta pokraj staroga grada Velikoga Kalnika. Izgradnji doma uvelike je pridonio poznati planinarski radnik dr. Ivo Lipovščak, koji je 1931. bio kotarski predstojnik u Križevcima i glavni inicijator gradnje.

Međutim, ideju nije bilo moguće ostvariti bez finansijskih sredstava. Zahvaljujući Križevčaninu

dr. Lavoslavu Hanžeku, koji je bio ministar za fizički odgoj u vlasti stare Jugoslavije, pribavljen je 70.000 dinara kao početni kapital za gradnju. Potaknuti prikupljenom svotom novca, članovi društva postali su još aktivniji u želji da se izgradi dom te su podignuli zajam i na druge načine prikupili ostatak potrebnih sredstava. Kad su raspolagali novčanim iznosom od 126.000 dinara, gradnja doma mogla je početi.

Lokaciju za dom odabrao je posebno sastavljen građevinski odbor, koji se sastao na Kalniku 17. lipnja 1934. Sastanku je nazočio i poznati arhitekt Stjepan Planić iz Zagreba. On je izradio nacrt doma i prema njegovom je projektu dom i izgrađen.

Kamen temeljac postavljen je 6. listopada 1934. U povodu proslave desetgodišnjice postojanja podružnice »Kalnik« i 60. godišnjice rada HPD-ove središnjice u Zagrebu, to jest 60. obljetnice prve planinarske organizacije u Hrvatskoj.

Planinarski dom Kalnik svečano je otvoren 23. lipnja 1935. Okupilo se 200 planinara iz raznih krajeva Hrvatske. Pri izgradnji doma naročito su se zalagali predsjednik Josip Heršak, dr. Fran Praunsperger, dr. Ivo Pomper, Ivo Hitrec i drugi.

Otvorenje doma bio je tada velik događaj, važan za razvoj cijelog potkalničkoga kraja. Seljaci iz okolnih sela prodavali su u domu svoje poljoprivredne proizvode, za potrebe opskrbe doma i brojnih planinara. Prema podatcima iz knjige posjetitelja, dom su 1935. posjetila 722 planinara, 1938. njih 1702, a 1939. čak 2178.

Godine 1937. dom je raspolagao s pet dvokrevetnih soba i skupnom spavanaonicom. Bio je opskrbljen cijele godine. O tome je objavljena kratka obavijest u »Hrvatskom planinaru«.

Slijedeće, 1938. godine sagrađena je strma cesta od sela Kalnika do planinarskog doma, a 1939. izgrađen je vodovod te je od seljaka kupljeno dodatnih sedam jutara zemlje oko doma. To je omogućilo uređenje njegova okoliša te je iste godine započelo pošumljavanje prostora uz dom.

Dom je do Drugoga svjetskog rata radio vrlo uspješno. U studenome 1942. dom su po nalogu ustaškog pukovnika Jure Francetića zauzeli ustaše izbacivši iz njega opskrbnikovu suprugu s dvoje djece. Opštrbnik Ivan Pavišić, kao pristaša partizana, već je prije završio u zatvoru. Ustaše su opustošili dom, iznijeli veći dio inventara i predali ga ustaškom logoru. Tijekom rata dom i okolica bili su poprištem žestokih borbi. Dom je tada uništen.

Odmah nakon rata javljaju se želje i planovi za ponovno osposobljavanje doma pa je 1947. započela radna akcija kojoj je bio cilj njegovo uređenje i obnova. Radove je započelo tadašnje Fiskulturno društvo iz Križevaca, u okviru kojega je djelovala planinarska sekциja. Kad je 1948. omogućeno ponovno osnivanje planinarskih društava, formirani su PD »Kalnik«, koji je odmah preuzeo

radove. Posebne zasluge za obnovu doma u to vrijeme imaju Branko Jagar, Željko Kržek, Drago Volf, Drago Zajc te predstavnici vlasti i nekih organizacija. U razdoblju od 1948. do 1950. domom je upravljalo trgovacko poduzeće »Vratno«, a od 1950. dom je ponovno pod upravom PD-a »Kalnik« iz Križevaca.

Godine 1957. izgrađeno je novo krilo doma i obnovljen stariji dio zgrade. Projektant je ponovno bio arhitekt i planinar ing. Stjepan Planić. Dom je tom prilikom elektrificiran i uključen u telefonsku mrežu. Mogao je primiti na noćenje sto osoba u posebnim i skupnim sobama, a raspolagao je i dvjema dvoranama te nizom sporednih soba, neophodnima za poslovanje takvog objekta.

Na Kalniku je 1. svibnja 1958. otvoren Zagorski planinarski put, a dom mu je bio početna točka. Godine 1962. sagrađena je cisterna za vodu i u dom uvedena pitka voda, a 1970. uvedeno je centralno grijanje.

Tijekom godina dom je postao popularno planinarsko okupljalište. U njemu su održani brojni sletovi i tečajevi, uglavnom u organizaciji PD-a »Kalnik«.

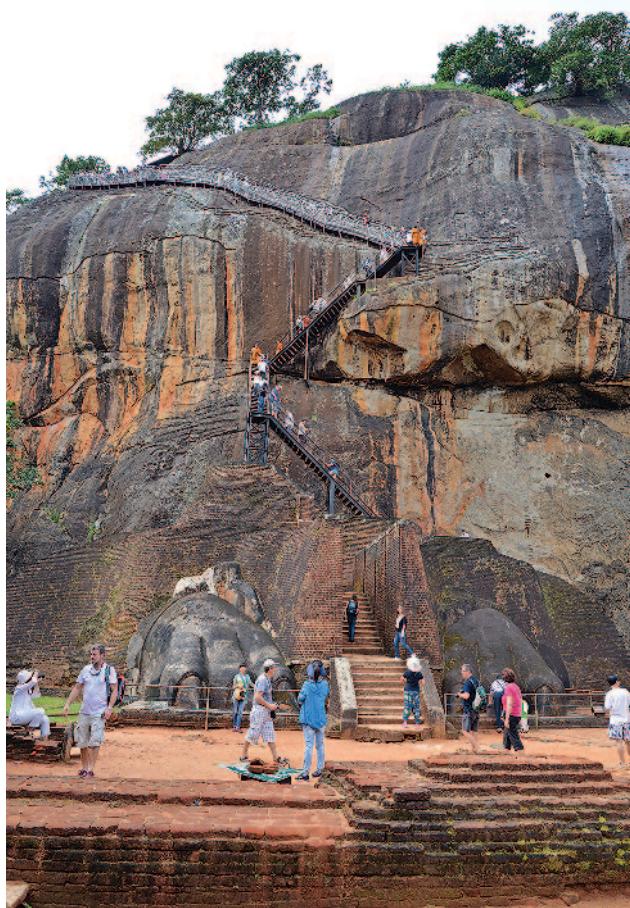
Veća obnova doma izvedena je 2009., kad je PD »Kalnik« raskinuo dugogodišnji zakup sa zakupoprimcem koji nije ništa ulagao u dom. Nakon provedenog natječaja izabran je novi zakupoprimac, koji je 1. rujna 2009. započeo s temeljito obnovom te je dom konačno 23. lipnja 2010., na godišnjicu svoga prvog otvorenja, ponovno otvoren te je zasjao u novom sjaju. S ponosom možemo reći da je Planinarski dom Kalnik danas jedan od najljepših u Hrvatskoj.

Sigiriya - Lavlja stijena

Damir Šantek, Zagreb

Svi mi koji se na ovaj ili onaj način bavimo planinarstvom odavno ne razmišljamo o tome što taj pojam u stvarnosti znači, koje su mu granice i okviri, jer valjda to znamo samo po sebi i planinarimo čim nam se ukaže prilika. Međutim, vjerojatno bi svatko od nas kad bismo ga zamolili za definiciju planinarstva rekao nešto sasvim drugo. Vjerujući da je definicija zapravo jasna, pretražio sam literaturu i ustanovio da baš i nije tako. Stranica HPS-a ne nudi odgovor već se na njoj može pronaći izvod iz »Osnova planinarstva«

Alana Čaplara koji kaže: »Planinarstvo je vrlo širok pojam koji obuhvaća gotovo sve čovjekove djelatnosti izravno i neizravno vezane uz kretanje i boravak u planinama.« U »Planinarskom udžbeniku« Čaplar navodi da je »planinarstvo organizirana djelatnost ljudi koji se kreću po planinama radi osobnog užitka«, te dalje razmatra spone planinarstva sa sportom, kulturom i turizmom. Hrvatski jezični portal svrstava planinarstvo u sport i definira ga kao »Upoznavanje planina, uživanje u ljepotama gorskih krajeva za

privremenih boravaka radi odmora, rekreacije ili u istraživačke svrhe.«

Riječ planina se u kontekstu planinarenja ipak mora shvatiti mnogo šire i odnosi se osim na planine i/ili gore i na stijene, brda i brežuljke te na sve slične pojmove kao što su: hum, glacica, briješ, brdašće... Razni autori daju različita tumačenja o tome jesu li planina i gora sinonimi; neki ih vrlo jasno razlikuju opisom i definicijom, no to je već mnogo ozbiljnija tema.

Planinarski ciljevi su u tom više manje, nazovimo to gorovitom krajoliku, primarno vrhovi, no između ostalog i kanjoni, slapovi, jezera, špilje, jame, izvori, stari gradovi, utvrde, crkve, kapelice, planinarske kuće, domovi ili skloništa, pa čak i svjetionici, lovački domovi, spomenici i izletišta. Naravno, mnogi »pravi« planinari većinu takvih ciljeva ne smatraju planinarskim, no u mnoštву naših obilaznica i putova oni su sastavni dio planinarskog doživljaja. Spada li u planinarstvo uspon do Medvedgrada ili put obilaznicom: »Pet utvrda Požeške gore« ili »Po starim gradovima Ivančice«?

Jedan od takvih »rubnih« planinarskih doživljaja bio je uspon na stijenu koja se usamljena izdiže 200 metara iznad doline prekrivene džunglom u

blizini Dambulle u Šri Lanki a obavijena je mističkom petog stoljeća. Sigiriya je stijena nastala od stvrdnute magme davno ugasloga vulkana. Ova je kamena glavica od prapovijesti privlačila ljude, o čemu svjedoči njena površina posuta prirodnim špiljskim skloništima i prevjesima koji su tijekom tisuća godina doradivani i ukrašavani ljudskom rukom, najprije uz pomoć primitivnog oruđa pa sve do modernih načina današnjih dana. Lavljia stijena, koje je drugo ime za ovu lokaciju, sadrži, oko sebe i na svojem vrhu, ruševine glavnoga grada s utvrdom koji je za vrijeme svoje vladavine od 477. do 495. godine poslije Krista sagradio kralj Kassapa, nakon što je ubio svoga vlastitog oca kralja Dhatusena od Anuradhapure. Grad je nakon toga djelovao kao budistički samostan i bio u funkciji do 14. stoljeća, kad je napušten i prepušten zaboravu. Ovo je predaja koju žestoko brani i širi lokalno stanovništvo. Arheolozi su skloniji tumačenju da je ovo mjesto od samih početaka bilo samostan. Kako god bilo da bilo, ruševine ovoga očaravajućeg zdanja otkrio je 1898. britanski arheolog H. C. P. Bell, a danas su kao dio svjetske baštine pod zaštitom UNESCO-a. Dostupne su svima koji su voljni platiti ulaznicu i uložiti napor da se popnu na njezin vrh.

Lavlja stijena vidi se već izdaleka, ali oduševljava tek kad se izade iz gусте džungle do njezina podnožja. Tu se otvara čaroban vidik na ovu vremenu i ljudskim djelovanjem šibanu stijenu, a dalje se proteže na niz vodenih, kamenih i terasastih vrtova. Unatoč tome što oblaci u glavnom zaklanjaju sunce, vrućina je velika, a zrak vrlo vlažan tako da vam se hodali ili ne hodali znoj cijedi niz čelo. Stijeni se prilazi najprije kroz vanjski, a zatim i unutrašnji opkop. U ovim opkopima, koji su u davna vremena čuvali grad od neprijatelja, bili su nastanjeni uvijek gladni krokodili. Nakon toga se dugom pravocrtnom stazom prolazi između vodenih i kamenih vrtova, da bi nakon toga počeo uspon do terasastih vrtova. Uspon olakšavaju sjene velikih stoljetnih stabala. Uspon se nastavlja kamenim stubama, djelomično uklesanim, a djelomično građenim. U tom se dijelu, u sjeni velike stijene, mogu vidjeti brojne životinje kao što su majmuni, vjeverice, gušteri i žabe.

Glavni ulaz graditelji ovoga grada nisu gradili nego su vješto iskoristili dvije stijene naslonjene jedna na drugu koje zajedno čine lako branjiv prolaz. Slijedi uspon kružnim čeličnim stubištem do prekrasne polušpilje, oslikane nevjerljativim freskama brojnih bujnih žena različitih boja kože. Vjeruje se da su to bile apsare, drevne nimfe, ljubavnice kralja Kassapa, dovedene sa svih strana svijeta.

Druga manje zanimljiva predaja govori da ti ženski likovi predstavljaju razne aspekte Tare, jednog od najznačajnijih likova tantričkog budizma. Bez obzira na to koja je priča točna, pogled na ove divne likove i bijeg u sjenu polušpilje predstavlja pravo osvještenje usred vrućeg i vlažnog dana.

Slijedi lak uspon stazom koja je s lijeve strane ograda zidom. Posebnost je ovog zida da su njegove stranice toliko uglačane da se u njima i dan danas može vidjeti vlastiti odraz. Na tom, tako zvanom zidu ogledala nalaze se i graffiti, čija starost varira od 6. do 14. stoljeća. Put dalje vodi na sjevernu stranu Sigiriye, na podest na kojem svima postaje jasno zašto se ova stijena diči lavljim imenom. Nekada se ovdje nalazila golema lavlja glava građena od cigle. Na žalost, do današnjih dana preživjele su samo njegove prednje šape, koje polegnute prelaze visinu od četiri metra, i dio stubišta koje je vodilo visoko gore na sam vrh stijene, u središte nekadašnje palače i samostana. Simbolika lava služi kao podsjetnik na sve one privržene koji su se svojevremeno penjali na tu stijenu, dok je Buda bio Sakya - Simha (lav Sakya klana) i kad su njegove istine odzvanjale tako jasno i glasno kao rika lava. Uspon dalje vodi neobičnim uskim željeznim stubištem koje je s jedne strane uglavljen u gotovo okomitu stijenu. Kad je na njemu više ljudi opasno se ljudi, a kako je mimoilaženje gotovo

nemoguće, lako je zamijetiti graške znoja na licima svih koji se uspinju. Svi oni koji nisu sa sobom ponjeli vodu najradije bi odustali, ali na uskom stubištu nema mesta za takvu ekshibiciju.

Vrh planine i mjesto na kojem se nekada nalazila carska palača pruža fantastičan vidik na sve četiri strane svijeta. Njemu se dive svi jednako, i budistički svećenici i razdragani turisti. Kassapa je dobro znao odabratи čarobno i lako branjivo mjesto, što je ubojici vlastitog oca svakako i trebalo. Pred nama se na sve strane vide gusta džungla i razna jezera, a u daljinji planine. Na najbližem brdu koje su nekada nastanjivali pustinjaci i dan-danas se vide ostaci njihovih nastambi. Vršna glavica ove stijene ima površinu od preko 15.000 kvadratnih metara. Cijela ova površina nekada je bila prekrivena raznim zgradama, bazenima, zidovima i hramovima, od čega su danas još vidljivi bazeni, dio zidova i temelji

nekadašnjih građevina. Najsvečaniji dio na samom vrhu je sjesti na tron kralja Kassape ili na kamen za meditaciju budističkih svećenika, umiriti se i pogledom tražiti obzorje koje se iznad krošnji kišne šume u daljinji gubi u izmaglici. Zanimljivo je da se oko toga trona u stijeni nalaze uklesani kanali koji su omogućavali protok vode, kako bi kraljevanje ili meditacija bili ugodniji.

Spuštajući se još uvijek pod dojmom viđenoga, prolazi se pored brojnih špilja u kojima su zidovi obloženi oslikanom žbukom s floralnim motivima i slikama životinja, zatim pored velike stijene u obliku kobrine glave koja se uzdiže dvadesetak metara iznad špilje, pa još jednih vrata koja su nastala nali-jeganjem jednoga kamena na drugi, pored brojnih varana dužih više od metra, krokodila koji plivaju u opkopima. Ovo neobično »kulturno-povjesno planinarenje« zauvijek će ostati urezano u sjećanju.

Po Dabarskim kukovima

Izlet planinarske škole PD-a »Pliva« na srednji Velebit – očima polaznica

Tamara Hruška, Ivana Palac i Marina Andrejević, Zagreb

Sviće subotnja zora, a mi se otiskujemo s autobusnog terminala na Črnomercu u Zagrebu. Nadobudni amateri, planinari HPD-a »Pliva«, kreću u još jednu, ovaj put malo zahtjevnuju, dvodnevnu pustolovnu epizodu po srednjem Velebitu.

Nakon jutarnje kavice i vožnje Likom stižemo u Baške Oštarije. U punoj spremi, svježi i odmorni krećemo u istraživanje kukova srednjeg Velebita. Na leđima su nam ruksaci s opremom za dva dana, hrana, piće, oprema za spavanje – a Šerpa nema. Da bismo što bolje obuhvatili širok pojас srednjeg Velebita, dijelimo se u dvije skupine. Prva ide do oštarijskog Badnja (1184 m). Noge i glave su im, prema pričanju, cijelo

vrijeme bile u oblacima, a neki još uvijek nisu došli k sebi od bajkovitih prizora. S Premužičeve staze spustili su se prema planinarskom domu »Ravnim dabar«, gdje nas je sve zajedno toplim čajem i hladnim pivom dočekao domaćin Mile Prpić. Druga je skupina nakon uspinjanja, spuštanja, penjanja na sve četiri i ponovnog uspinjanja preko raznoraznih »detalja«, trenutaka »molim te, pomozi mi« i »nemoj mi sjesti na glavu«, kroz velebitske šume i klance krenula na Kizu (1274 m). Uživanje u prostranom vidiku onemogućila je magla, ali upravo zahvaljujući njoj cijelo smo se vrijeme osjećali mistično, kao da smo u Japanu ispred Fujija, prije startanja F1.

Nakon naslikavanja i biranja između desetak različitih poza za *selfieje* na Kizi, spuštamo se na put prema sljedećem cilju – Žutom kuku. Velebit obiluje planinskim izdancima, između kojih se pružaju šume i livade. Žuti kuk visok je 1180 metara. Nakon Žutoga kuka već smo se svi osokolili, tako da nam nije bilo teško uspinjanje na sljedeća dva kuka – Vranji kuk (1121 m) i Široki kuk (1081 m). Oni željni cijele kolekcije, koja bi upotpunila sliku izleta, uputili su se prije silaska u planinarski dom u Ravnom dabru i na Butinovaču (1127 m), s koje se pružao jedinstven vidik prema otocima i Podvelebitskom primorju. Nakon još jedne runde slikanja našega dežurnog fotografa Danijela, upućujemo se u Ravnim dabar.

Dom u Ravnom dabru nekad je bio škola. Ovdje sve konce u rukama drži domaćin Mile, koji nas oduševljava gostoljubivošću, uslužnošću, toplim čajem i ugodnim smještajem. Ovim putem preporučujemo noćenje u Ravnom dabru. Osim domaćega velebitskog ugođaja, tijekom spavanja možda ćete imati priliku upoznati i ponekoga planinskog puha. Oni se u svojim noćnim pohodima znaju zavući u grede doma. To su iz prve ruke doznali i polaznici naše planinarske škole. Ovisno o blizini susreta s tim malim stvorenjima, oduševljenje se kreće od straha da će vas napasti do nesvesnosti, dramatičnog trenutka i

DANIJEL MIČKA

Autorice teksta Ivana, Tamara i Marina

ispričavanja zbog šuškanja. Za miran san, ako ste osjetljiviji, svakako ponesite čepiće za uši.

Nakon kartanja, dobrog spavanca, jutarnje kave i profesionalnog razgibavanja, upućujemo se do posljednjeg vrha – Bačić kuka. Da smo bili svjesni posljednjeg »detalja«, dobar dio planinara vjerojatno bi odustao od uspona. Ipak, svi smo krenuli jer jučerašnja oduševljenost usponima i prirodom jednostavno nije mogla tako brzo splasnuti.

Od Ravnog dabra stižemo kroz šumu do planinske livade prepune ljekovitog bilja, poput vrijeska i majčine dušice. Upoznajemo Došen dabar i Bačić dulibu. Odатle slijedi uspon prema podnožju Bačić kuka. S podnožja se jasno vidi vrh, ali taj vidik ne odaje svu atraktivnost uspona. Uspon se sastoji od dva dijela. Prvi dio čini malo strmiji, sajalom osiguran put, gdje nam pomažu naši vodići Tomica, Stjepko i Silvana. Do vrha treba svladati još nekoliko »sitnih detalja«, ali doživljaj uspona i vidik s vrha Bačić kuka vrijedi uloženog truda: modro nebo, zelenkasto more i sivkasti otoci s jedne strane, te velebitski vrhovi i provalije s druge. Na vrhu, kao u gnijezdu, stisnulo se društvance uživajući u vidicima, dok su se u glavama rojile ideje o silasku (helikopter za spašavanje!?). Laganu paniku presjekli su odlučnim stavom naši iskusni vodići, podijelivši se tako da pokriju sve ključne točke i da smirenim vođenjem osiguraju spuštanje.

Nakon uživanja i opuštanja na Bačić kuku, vodič Tomica priredio nam je dragocjeno iznenadenje. Krenuli smo prema Solinama, gdje smo imali rijetku priliku vidjeti jedinstveni endem i zaštitni znak Velebita – velebitsku degeniju. To se, naravno, moralo ovjekovječiti *selfiejem* – degenija i ja.

Nakon Solina, put vodi kratkim usponom na obližnju Visibabu. Za Visibabu riječi jednostavno ne postoje. Ako se uskoro namjerava snimati novi serijal filmova prema Tolkienovim pričama, ovamo svakako moramo dovući Petera Jacksona. Na Visibabi možete sjediti i satima uživati u vidiku

Kroz Bačić dulibu prema Bačić kuku

Uspon na Bačić kuk

Velebitska degenija

prema otocima, planinama i šumama i jednostavno vam neće biti dovoljno.

Teška koraka i još težeg srca odvajamo se od Visibabe i spuštamo na Premužićevu stazu koja nas kao lagana kamena šetnica nakon svih uspona u proteklim danima vodi do autobusa na Dabarskoj kosi. S ponekim grčem u pomalo oteklim nogama, ali izvanredno zadovoljni i ponosni na postignute pothvate u protekla dva dana, opravljamo se od Velebita. No, sigurni smo da će se većina veoma

skoro, čim nešto zagosti ili stres zalomi, vratiti na regeneraciju vidikom s Visibabe prema Jadranu. U iščekivanju sljedeće avanture, članovi planinarske škole HPD-a »Pliva« savjetuju vam da se prvom prilikom upišete u školu, krenete u osvajanje spektakularnih vrhova i usudite se pomaknuti vlastite granice (to ćete shvatiti tijekom uspona na Bačić kuk). Hvala na izvrsnoj organizaciji i vodstvu našim vodičima Tomici, Silvani, Andelku i Tini te mladim planinarskim nadama Stjepku, Janku, Mirti i Marku.

DANIEL MICKA

Posjet francuskim špiljama

Vlado Božić, Zagreb

Moj prijatelj Zoran Bolonić, član Prve hrvatske speleološke ekspedicije Komisije za speleologiju PSH-a 1982. u jamu Berger u Francuskoj, zaželio je posjetiti selo Autrans u Francuskoj i odmaralište čiji su djelatnici članovima naše ekspedicije po izlasku iz jame tada pružili veliku pomoć u hrani i piću, te posebno zahvaliti voditeljici tog odmarališta. Kad me upitao želim li mu se pridružiti na putovanju u Francusku, odmah sam pristao. Ubrzo smo osmisli i plan posjeta tom odmaralištu, jami Berger i nekim turistički uređenim špiljama u okolini.

Iz Zagreba smo krenuli 4. kolovoza 2015. ujutro Zoranovim autom, prošli kroz Sloveniju i Italiju, te navečer stigli u Grenoble u Francuskoj, gdje smo prenoćili. Sutradan smo pošli potražiti izvor-špilju Sassenage u obližnjem istoimenom selu (prema starim podacima). Iz špilje istječe voda koja protjeće kroz jamu Berger i u njoj ponire. Udaljenost između sifona u jami Berger, dubokog 50 m, i špilje Sassenage samo je 730 m, ali ta je spojnica zasad neprolazna za speleologe (spoj je dokazan bojanjem vode). Kako su posjeti špilji organizirani tek od 14 sati, sami smo razgledali područje oko ulaza u špilju, posjetili kanjon potoka Furona, okolicu s prekrasnim vikendicama oko dvorca Sassenagea te uživali u pogledu na Grenoble. Nekadašnje selo Sassenage sada je samo

VLADO BOŽIĆ

Oblačenje predškolske djece u speleološku opremu

jedna od četvrti grada Grenoblea. Posjeti špilji doista su započeli u 14 sati, najprije za najmlađe posjetitelje – djecu predškolskoga uzrasta. S njima su došle njihove tete i jedan speleolog. Djecu su obukli u pravu speleološku opremu: šarene kombineline zone, šljemove s lampama, čizmice, rukavice. Kad sam ih počeo fotografirati, tete su se jako naljutile jer je tamo zabranjeno slikati tuđu, a posebno malu djecu. Uspio sam ipak snimiti te male speleologe dok tete nisu gledale.

Špilja Sassenage (220 m) duga je više od 10 km, ali je za posjetitelje uređen samo mali dio na koji promjena vodostaja u špilji malo utječe. Taj se dio špilje sastoji od uskoga kanala, kroz koji povremeno teče dio špiljske vode, a dovodi posjetitelje u veliku dvoranu sa sigama. U kanalu kroz koji se prolazi nema siga, ali je kanal zanimljiv zbog uređenja. U dubine u tlu (jame) prekrivene su rešetkastim pločama, golemi kameni blokovi koji prijete zarušavanjem poduprti su čeličnim traversama, u vertikalnim pukotinama i dimnjacima ostavljena je speleološka užad za daljnja istraživanja, a na mjestu gdje su nekada boravili pravi šišmiši sada su obješeni gumeni. Ulaz u kanal u kojem sada obitavaju šišmiši zatvoren je vratima. Nažalost, električni kablovi vidljivi su posvuda, a svjetlo je žučkasto. Špilja ima i naziv »Cuves de

VLADO BOŽIĆ

Gornji otvor špilje Sassenage i ulaz za posjetitelje

Svetlan Hudec na ulazu u jamu Berger 1982.

Sassenage« (cuves = kâde). To su ustvari vrtložni lonci, udubine u kamenu nastale vrtloženjem vode sa šljunkom. Postoji legenda o sireni Meluzini, koja je nekada živjela u dvorcu Sassenageu i u tim kadama.

Završivši posjet špilji, uputili smo se kanjonom Furona do sela Autransa (1040 m) u gorju Vercor, zapadno od Grenoblea i u selo stigli predvečer. U turističkom uredu raspitali smo se o bivšem odmaralištu (prema starom nazivu i adresi), ali nisu nam mogli pomoći jer su prošle 33 godine. Ipak, izvan sela susreli smo starog čovjeka koji nas je uputio prema kući udaljenoj dva kilometra od sela. Zoran je prepoznao kuću u kojoj je bila ugošćena izglađnjela ekipa hrvatskih speleologa. To je donedavno bilo djeće odmaralište (sada se zove »Gîte les 4 temps«), ali je u vrijeme našeg posjeta bilo zatvoreno već dva mjeseca. Po svježem cvijeću oko kuće bilo je očito da netko onamo dolazi i održava kuću i njezinu okolicu. Prenoćili smo u svom šatoru pokraj kuće.

Sutradan, 6. kolovoza, zaputili smo se, prema uputama dobivenima dan prije u turističkom uredu u Autransu, autom u brdo, prošli mimo više početnih točaka skijaških žičara, došli do planinarskog skloništa Feneya, razgledali ga, popili kavu i produžili do velikog parkirališta i vidikovca La

BORIS KRSTIĆ

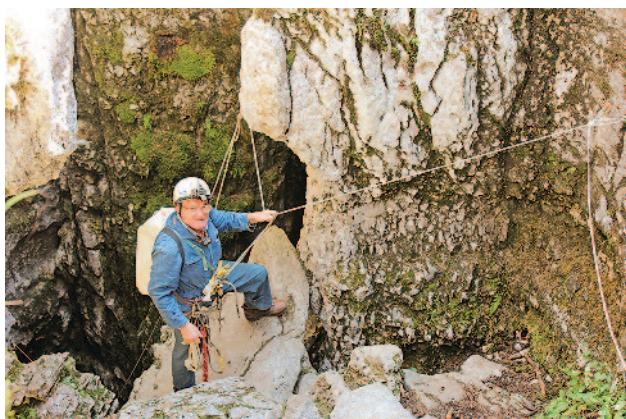

Odmaralište u kojem su ugošćeni članovi hrvatske ekspedicije 1982.

Molière ili Pas de Tracollet (1648 m). Pošli smo najprije označenom planinarskom stazom, a onda uz malo lutanja stazom označenom piljcima (kamenjem složenim u piramidu) i nakon dva sata došli do ulaza u jamu Berger (1460 m). Pokraj ulaza bio je postavljen speleološki logor (šatori i speleološka oprema), ali u njemu nije bilo nikoga. Zoran je jedva prepoznao to mjesto jer je u veljači prije 33 godine ondje bilo oko dva metra snijega.

Razgledali smo ulaz u jamu, obukli svoju speleološku opremu i slikali se u ulaznom dijelu jame, na polici na oko 4 m dubine. Za vrijeme slikanja iz jame je izišlo dvoje francuskih speleologa i odmah se upisalo u knjigu posjeta jami, privezano pokraj ulaza, što smo zatim učinili i mi. U jami je ostalo još petnaestak francuskih speleologa. Boravili su u jami 28 sati bez bivakiranja i spustili se 1100 m duboko. Po izlasku je prilikom presvlačenja jedan francuski speleolog čučnuo i zbog umora u istom trenutku zaspao u tom položaju na dvije-tri minute.

ZORAN BOLOVIĆ

Vlado Božić na ulaznoj polici (-4 m) u jami Berger

Razgovaramo s Francuzima i pokazuјemo im svoje slike s istraživanja u veljači 1982. Ustanovili smo da se danas u jamu ulazi preko male police na kojoj smo se slikali, a da se tada, zimi, ulazilo na drugom kraju otvora jame, preko trupaca položenih iznad malog otvora u snijegu. Obnovili smo uspomene na ondašnju hrvatsku ekspediciju u tu, tada najdublju jamu na svijetu. Dvojica naših speleologa, Svjetlan Hudec (SO HPD-a »Željezničar«) i Robert Erhardt (SO PDS-a »Velebit«) spustili su se tada 1100 m duboko. Do prvog sifona jama je sada duboka 1122 m, slijedi pet sifona do dubine od 1191 m (u posljednjem je zaronjeno 50 m duboko), a pronađena su još četiri ulaza u taj, sada jamski sustav. Budući da se jedan ulaz nalazi na 50 m većoj nadmorskoj visini, ukupna visinska razlika sustava sada iznosi 2051 m.

Oprostivši se s francuskim speleolozima, upućujemo se stazom označenom piljcima do planinarske staze i za sat i pol (sada bez lutanja) stižemo do auta i svoga odmarališta. Ni predvečer nije bilo nikoga pa smo opet postavili šator i s terase odmarališta uživali u pogledu na dolinu Autransa.

Ujutro, 7. kolovoza, netom kako smo složili šator, do kuće je došao neki mladi čovjek pa smo se ponadali da će on nešto znati o ljudima koji su ondje radili prije 33 godine. Nažalost, ništa nam nije znao reći. Pozdravljamo ga i odlazimo put Choranchea.

Choranche je selo jugozapadno od Autransa, do kojega se dolazi kanjonom La Bourne. Prolazak kanjonom poseban je užitak jer je cesta usječena u stijenu kanjona, u kojem su vidljivi ulazi u špilje i postavljena užad u stijenama. Oko 300 m iznad sela nalazi se velik amfiteatar stijena, visokih nekoliko stotina metara, gdje u podnožju stijena izviru potoci te preko sedrenih barijera i slapova teku prema rječici La Bourne. Potoci izviru iz špilja koje pripadaju velikom špiljskom sustavu, dugom nekoliko desetaka kilometara. U najdubljem dijelu amfiteatra nalazi se prevjesna stijena visoka i široka stotinjak metara, koja stvara velik nadsvoden prostor. U njemu je prostor za okupljanje posjetitelja prije ulaska u špilje, a oko 200 m ispred njega uređeni su veliko parkiralište, prodavaonica ulaznica i suvenira te restoran. Pred ulazom u špilje postavljena je izložba (izlošci su u

Ušće potoka Chevaline u Veliko jezero u špiljskom sustavu Coufin – Chevaline

VLADO BOZIC

Impresivni »makaroni« - najdulji je dug 3,2 m, s promjerom 4 mm

udubljenjima iskopanima u živoj stijeni) o razvoju čovjeka, posebno o našim precima koji su ovdje boravili prije 70.000 godina.

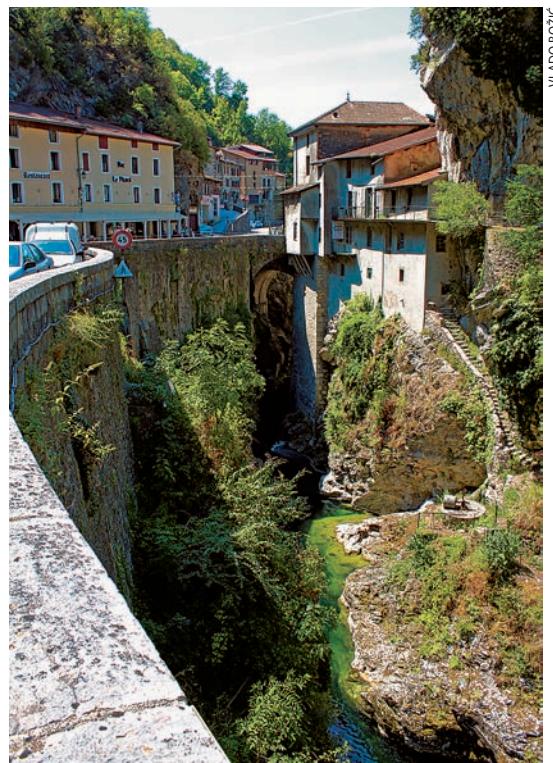
Tu se ulazi u špilju Gournier i špiljski sustav Coufin – Chevaline, dug više od 15 kilometara. Za turiste je uređen samo ulazni dio špiljskog sustava. Visinska je razlika od ulaza do najudaljenijih dijelova špilja 450 m. U nju se ulazi kroz umjetni rov dug pedesetak metara. Njime se stiže u golemu dvoranu s jezerom gdje se sastaju podzemni potoci Coufin i Chevaline. Dvorana je široka 50 i dugačka 80 metara, dubina vode je 2 – 4 m, a visina stropa iznad vode desetak metara. Veličanstvenost toj dvorani daju milijuni (!) tankih stalaktita – »makarona«, debelih 3 – 4 mm, a dugih prosječno dva metra (najdulji »makaron« dug je 320 cm!). Treba naglasiti da su svi ti stalaktiti potpuno bijeli ili prozirni. Da bi ta ljepota došla do potpunog izražaja, rasvjeta je u špilji ostvarena LED-diodnim svjetiljkama, koje daju potpuno bijelo svjetlo. »Makaroni« su tako predstavljeni u posve prirodnoj boji.

Lijevi kanal špilje, uz potok Coufin, obiluje mnoštvom potpuno bijelih siga – saljeva, stalagmita, stalaktita s ekscentričnim kristalima i, naravno, »makaronima«. Ima i žutih i crvenkastih siga, a njihova boja dolazi do izražaja baš zbog bijelog svjetla. Desni kanal, niz koji teče potok Chevaline, namjerno je osvijetljen bijelom i raznobojnom rasvjjetom. U Velikoj dvorani promjera pedesetak metara, nazvanoj Katedrala, do koje se dolazi stubama kroz umjetni rov dug tridesetak

metara, za posjetitelje je pripremljeno gledanje jedne stijene dvorane uz raznoboju rasvjetu i glazbu (oko 10 minuta). U ulaznoj dvorani, pokraj jezera, nalaze se dva akvarija s čovječjim ribicama (nabrojili smo šest primjeraka). Piše da su done-sene iz dinarskog podzemlja i da su dio projekta popularizacije i zaštite živog svijeta špilja.

Put do izlaza iz špilje vodi opet pored veličanstvenog jezera s makaronima. Izlazi se kroz prirodni, malo proširen otvor. Razgledavanje traje točno jedan sat. Skupine ulaze jedna za drugom pa se nitko ne smije zadržavati dulje nego što je predviđeno. U špilji je dopušteno fotografiranje, ali je zabranjeno koristiti se stativom i bljeskalicom.

Okrijepivši se u restoranu ispred špilje, spustili smo se u Choranche. U prospektu piše da selo treba posjetiti radi »visećih kuća«. Što to znači, shvatili smo tek kad smo došli u selo, jer je ono sagrađeno na nazužem dijelu kanjona potoka La Bournea, gdje cesta prelazi s lijeve na desnu stranu kanjona. Kuće su sagrađene neposredno iznad potoka i doimaju se kao da vise na stijenama

VLADO BOZIC

Selo Choranche nastalo oko mosta (duljine 8 m) 30 m iznad rječice La Bourne

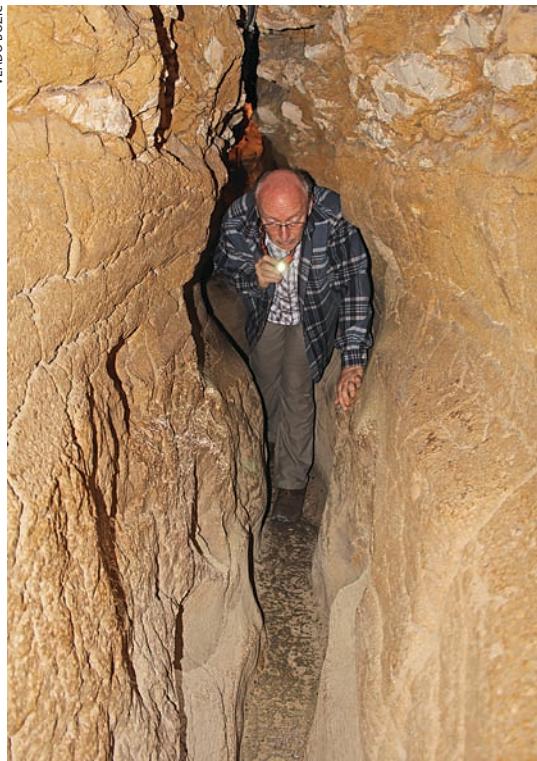
kanjona ispred kojih prolazi cesta. Ustanovili smo da se podno sela prostire visoravan i da je uza selo uređeno i kupalište. Iako je voda vrlo hladna, okupali smo se i mi.

Predvečer stižemo do sela Grotte de La Balme, sjeverno od Grenoblea, a oko 40 km istočno od Lyona. U selu nema hotela pa noćimo u svom šatoru na golemom, potpuno praznom parkiralištu. Špilju među prvima posjećujemo tek u 11 sati. Čekajući na ulazak, vrijeme smo provodili u restoranu (jedinom u selu), kojemu su specijalitet žablji krakovi (nismo ih jeli). Zanimljivost špilje je samostalan obilazak: nakon kupnje ulaznice zapišu vaše ime i prekriže ga kad (i ako!) izidete. Osim golemoga špiljskog ulaza s kioskom za prodaju ulaznica, kapelicom iz srednjeg vijeka i kipovima praljudi koji su tu živjeli još u kamenom dobu, špilja ima mnoštvo labirinata s uskim, ali stvarno vrlo uskim prolazima, obilježenima strelicama u smjeru kretanja. Postoji priča o krijumčaru Mandrinu koji se skriva u špilji i u njoj čuva svoju robu, ali i zanimljiva priča o francuskom kralju Franćoisu I., koji je i

sam sudjelovao u istraživanju špilje još davne 1516. godine. Iz jednoga se labirinta dolazi do podzemnog jezera po kojem je plovio i kralj. Nije se doduše usudio ići daleko, već je u istraživanje poslao osuđenike na smrt, koje je nakon uspješno istraženog jezera, dugog oko 180 m, pomilovao i oslobođio smrtnе kazne. U sjećanje na taj događaj, slikar Theo Lavigne naslikao je 1882. u jednoj dvorani labirinta fresku kralja na konju, koja je sada posebna atrakcija špilje. Putovi, mjestimice prostrani (u velikoj dvorani), ali i svi uski kanali, stube i rukohvati osvijetljeni su LED-diodama koje daju prirodno svjetlo. Za fotografiranje vas nitko ništa ne pita.

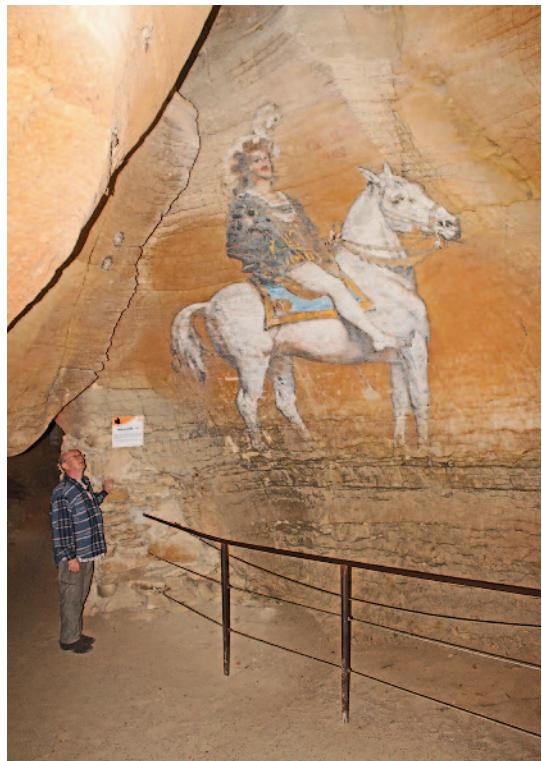
Istog popodneva odlazimo još malo istočnije, do sela Labalmea, gdje posjećujemo špilju Grotte de Cerdon. Od parkirališta se, nakon kupnje ulaznice, upućujemo vlakićem (gotovo jednakim onom koji vozi zagrebačkim ulicama s Trga bana Jelačića) uzbrdo do prokopanog ulaza u špilju. Ulaz je ustvari kraj dugoga, strmoga kanala kojim se silazi do goleme dvorane promjera stotinjak metara, osvijetljene danjim svjetлом. Taj je špiljski

VLADO BOŽIĆ

Prolaženje kroz labirint do freske Franćoisa I.

VLADO BOŽIĆ

Freska Franćoisa I autora Tea Lavignea iz 1882.

Silazak iz špiljskoga kanala u Veliku dvoranu mostom koji je ugrađen u špiljsku stijenu

kanal lijepo zasigan, ali je, nažalost, osvijetljen žutim svjetlom (samo su pojedine sige osvijetljene bijelim svjetlom). Snimanje je dopušteno, ali bez stativa i bljeskalice. Tko želi, može iz te dvorane produžiti sam, spustiti se stubama u najniži dio špilje pa se zatim uspeti u drugu veliku dvoranu, ispod velike okomite stijene, odakle se pruža pogled na dolinu i selo Cerdon. U toj su dvorani također u kamenom dobu živjeli naši preci.

Dvije su zanimljivosti te špilje. Jedna je velika razlika u temperaturi – na vrhu sigastog kanala temperatura je 14 °C, u Velikoj dvorani 10 °C, a u kanalu između dviju dvorana samo 4 °C. Druga je zanimljivost prijelaz iz špiljskoga kanala u Veliku dvoranu, što je omogućeno turističkom stazom dugom pedesetak metara, učvršćenom u živoj, bočnoj stijeni špilje, dvadesetak metara iznad dna dvorane. U šumarcima između parkirališta i ulaza u špilju organizirani su posjeti pretpovijesnim radionicama. Zbog nadolazećeg nevremena, prenoćili smo u hotelu u selu Labalmeu.

U nedjelju, 9. kolovoza, htjeli smo u povratku kući posjetiti obližnji Chamonix, ali zbog jake kiše koja je padala cijelu noć, kroz taj smo se razglašen, mondeni alpinistički centar samo provezli i tunelom ispod Mt. Blanca produžili u Italiju. Tamo smo sutradan pokraj sela Tarcenta posjetili špilju Grotte di Villanova i Abisso Vigant, a zatim u Istri špilju Mramornicu pokraj Brtonigle i prenoćili u Špiljarskoj kući pokraj špilje Baredine blizu Poreča. Sutradan smo posjetili Etnomuzej uza špilju Baredine i špilju Feštinsko kraljevstvo pokraj Žminja. U Zagreb smo se vratili 11. kolovoza poslijepodne, prepuni dojmova i novih doživljaja.

Druga dvorana špilje gdje je nekada živio pračovjek

Istarski planinarski put u osam dana

Ljiljana Radanović, Zagreb

Suprug Darko i ja nekoliko smo mjeseci planirali obilazak Istarskoga planinarskog puta. Naručili smo dnevnik i vodič po IPP-u i nekoliko ga puta pročitali. Običi ćemo ga tijekom godišnjeg odmora u kolovozu. U posljednji nam se čas pridružuju prijatelji planinari Vesna i Ivan. Ići ćemo dvama automobilima, jedan ćemo ostaviti u Brovinju na kraju IPP-a, a drugi u Bujama kod Milivoja Topića, bivšeg predsjednika Istarskoga planinarskog saveza. Na cestovnom raskrižju Ponte Porton ispod Grožnjana dočekuje nas Vladimir Rojnić, sadašnji predsjednik IPS-a, s kojim smo često bili u vezi tijekom priprema te dobili sve važne podatke i savjete. On nas vozi od Buja i početka IPP-a na Crveni vrh (Monte Rosso). Fotografiramo se, uzimamo svoje preteške ruksake i krećemo na put. Društvo nam pravi naša patuljasta šnaucerica Fidda.

Prvi dan: Crveni vrh – Grožnjan (10 sati)

S naše lijeve strane pruža se jasan vidik na Piranski zaljev i solane. Zanimljivo je vidjeti taj zaljev, pogotovo zato što je upravo ovih dana u središtu javne pozornosti. Hodamo dobro ugaženom šetnicom i ubrzo stižemo do odmorišta sa stolom i klupama. Tu je KT 1. Ubrzo skrećemo desno, strmo u šumu; vrućina i kameni bespuće uzimaju svoj danak. Ostala sam bez štapa – pukao je! Darko mi daje svoj štap i tabletu za kralježnicu; bol je pod teškim ruksakom neizdrživa!

U nastavku gubimo markaciju, Istarski ipsislon prelazimo krivim nadvožnjakom. Pitamo domaće ljude i utvrđujemo da to nije Parenzana. Vraćamo se uzbrdo, svi tražimo markaciju. Idemo dalje poljskim putovima i vinogradima, ponovno smo na Parenzani, pa tako sve do Buja. Jednim dijelom društvo nam pravi gospodin Rojnić.

U sumrak stižemo u Grožnjan mrtvi umorni. Ulazimo u mali dućan prije samog zatvaranja. Nema voća, ali ima malvazije. Smještaj je

prekrasan, kao i sam Grožnjan. Osvježeni malvazijom, ubrzo silazimo pred kuću i u prekrasnoj antiknoj kali uživamo u grožnjanskoj večeri. Ugodno iznenađeni ljubaznošću i susretljivošću domaćih planinara i prekrasnom Istrom, idemo rano na počinak.

Drugi dan: Grožnjan – Veli Mlun (11 sati)

Teška srca napuštamo Grožnjan i sve udobnosti toga lijepog mjesta. Mokro je, preko noći je padala kišica. Prolazimo kroz tunel Parenzane, prolazimo naselje Sv. Juraj. Iza njega se nalazi KT 5. Nastavljamo udesno šumom i poljima do ceste u naselju Sv. Luciji. Markacija je sve lošija. Do Sv. Lucije već smo nekoliko puta skrenuli s puta. Tu je okrjepa: voda, stol, hrana. Vesna i Ivica razgovaraju s Belgijancima koji su u blizini kupili imanje pa sada tu sretno žive i rade, prezadovoljni prekrasnom prirodom i divnim ljudima.

Kroz Laganiše i Vižintine stižemo do Grebena i vidikovca. Jako strm spust prema potoku Bračani. Dolje kod akvadukta ugodno iznenađenje: bistro-steak house. Kao da se usred pustinje pojavila oaza.

Odmor nad dolinom Mirne

Vidik sa Žbevnice prema Brestu i unutrašnjosti Istre

Najeli smo se (domaćin nam je ponudio melone iz vlastita vrta), napojili i krenuli prestrmom kozjom stazom preko Maloga k Velom Mlunu. Kad smo došli na cestu prema Velom Mlunu, Ivica i Darko potrčali su put našega konačnog odredišta, konobe »Jakac«. Opet smo hodali dulje no što je bilo predviđeno, i to zbog iznimne zahtjevnosti staze.

Treći dan: Veli Mlun – Pruhari – Brest ispod Žbevnice (10 sati)

U 7 sati ujutro krećemo iz Velog Mluna preko Pruhara prema Žbevnici. Usput se častimo sočnim breskvama i kroz vinograde i šumu spuštamo se prema Buzetu. Na autobusnom kolodvoru nadopunjujemo zalihe u dobrom marketu. U kafiću pokraj marketa draga konobarica dopušta nam da gablamo uz jutarnju kavicu, a naš pas Fidda dobiva svježu vodu. Tu ostavljamo višak stvari iz svojih prepunih ruksaka i krećemo uzbrdo preko naselja Sv. Martina prema željezničkoj postaji Buzet.

Sunčan je dan i žega. Voda na stanici čini nam se kao fatamorgana. Polijevamo se, pijemo, i tako nekoliko puta. Svatko od nas popio je najmanje litru vode, Fidda malo manje. Teška srca nastavljamo jakim usponom put Žbevnice. Nakon jake uzbrdice (s lijepim vidikom na Buzet)

gubimo markaciju i skrećemo makadamom prema Sloveniji. Nakon nekoliko kilometara, uz telefonsku asistenciju Vladimira Rojnića, vraćamo se i pronalazimo markaciju. Dolazimo u Slum. Sjedamo u »kafić« u kojem smo bili prije nekoliko godina, skidamo ruksake i naručujemo piće, a ljubazni nam domaćin objašnjava da to više nije kafić. Ipak, nude nas onime što imaju. Krećemo dalje okrijepljeni i sretni, odmah se suočavajući sa strmim usponom kroz šumu. Triput prelazimo lokalnu cestu i stižemo u Brest pod Žbevnicom. Tamo nas čekaju ljubazni domaćin, glazba, hladno piće, fine domaće šljive, dobra malvazija, viski. Svega i previše. Vesna i Ivica zaplesali su drmež s ruksacima na leđima. Cure idu rano na počinak, a dečki s domaćinom još malo politiziraju uz čašicu. Vrijeme nam je ponovno bilo prekratko zbog zahtjevnosti staze i gubljenja markacije.

Četvrti dan: Brest pod Žbevnicom – Lanišće (10 sati)

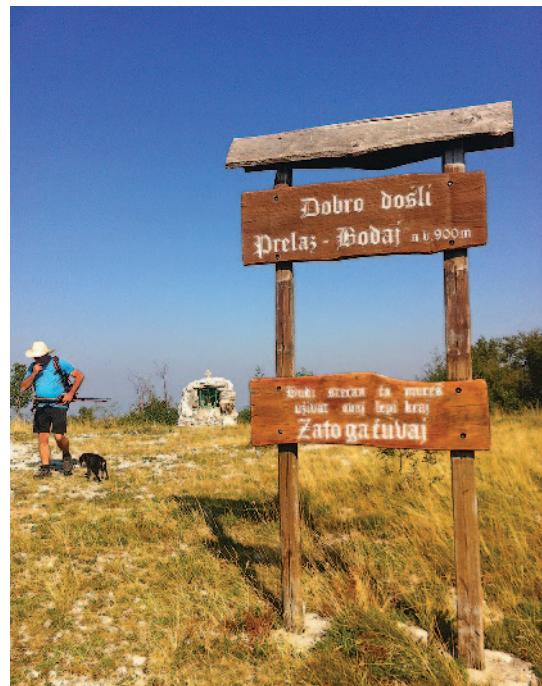
Naš srdačni domaćin priprema doručak– kavu, čaj, sve prema našim željama. Jedemo i prije polaska slika sve nas za svoj (naš) album! U 6:15 krećemo uzbrdo prema Žbevnici. Planinarska kuća podno Žbevnice rekonstruira se, to jest, nema je, slikamo

se s bagerima. Na vrhu Žbevnice dočekuje nas sunce. Ugodan povjetarac suši naše znojne majice, a vidik je prekrasan. Nakon kratkog fotografiranja spuštamo se travnatom padinom put Gomile.

U selu Trsteniku mještani nas nude domaćim pićima; mogli bismo i duže razgovarati s njima uz okrjepu, ali moramo dalje prema Gomili. Najteže je dosad: trava je do struka, nekim i do vrata, teško vidljive markacije, vruće je i jako strmo. S Gomile je malo blaži spust prema vrhu Orljaku, pa zavojit uspon. Gladni smo i žedni, a vrućina je nemilosrdna. Na vrhu utiskujemo pečate, snimamo sličicu-dvije i jurimo dalje prema hladu. Kod prvoga drveta padamo iscrpljeni. Ostali bismo do jutra, ali moramo dalje prema Koritima. Kako nije bilo mesta u planinarskoj kući Korita, Vladimir nam je pomogao naći smještaj u kući žitelja Lanišća u mjestu Progonu malo prije Korita. U Lanišću dolazimo do gospodina Žmaka, gdje dobivamo fino domaće povrće iz vrta i povijesnu knjigu o Lanišću. Gospodin Žmak je prelubuzan, nudi nam da kod njega kuhamo, ali moramo dalje, već je kasno. Gospodin Vladimir donosi nam namirnice jer od Buzeta sve do Plomina nema mogućnosti opskrbe, te nas vozi do kuće gdje ćemo prespavati. Malo smo zamezili; mi na spavanje, a on natrag u Pulu.

Peti dan: Lanišće – planinarski dom »Poklon« (10 sati)

U 6:15 krećemo iz Lanišća prema planinarskoj kući Korita, ali odmah skrećemo prema Brajkovom vrhu (KT 14). S vrha se vraćamo prema Koritima i

Dobrodošlica na Učki

pred kućom susrećemo mlade speleologe iz zagrebačkog DDISKF-a »Dinaridi«. Nude nas kavom. Jedemo, odmaramo se, štambiljamo, slikamo... KT 15 je Veliki Planik, a iza njega slijedi 7 km šumske ceste prema Poklonu. Odатle sutra krećemo na Vojak i treću dionicu IPP-a, najdužu i najtežu.

Šesti dan: Planinarski dom »Poklon« – Plomin (13 sati)

Budimo se u planinarskom domu Poklon u 3 sata ujutro i krećemo na uspon prema Vojaku. Poslije fotografiranja na najvišem vrhu Istre strmo se spuštamo prema selu Maloj Učki. Na ulasku u selo dočekuju nas ovčice. Na klupi pred OPG-om »Maliki« okrjepljujemo se uz dobar ovčji sir, skutu i sirutku. U selu nadopunjujemo zalihu vode i dodatno opterećeni krećemo put Plomina. Vrućina je sve jača, a mi sve sporiji. Na Brgudu je neke od nas uplašio, a neke oduševio suri orao – vladar visina (sigurna sam da je pikirao na našu šnaucericu Fiddu). Obilazimo Kremenjak i Šikovac, a po Rojnićevu savjetu zaobilazimo veliko požarište južno od Sisola. Noćenje smo dogovorili u Plominu, u restoranu »Dorina«, gdje je KT 22. Umorni, osježeni i sretni idemo rano na počinak. Preživjeli smo i šesti dan!

Na Planiku

Sedmi dan: Plomin – Labin (8 sati)

Danas iz Plomina trebamo stići do Labina. Pokraj restorana »Dorina« prelazimo cestu i uskim putom ispod trga i crkve te preko šumaraka stižemo u Plomin Luku. Kroz naselje pa preko kanala makadamom kroz narušena sela strmo se uspinjemo do visoravni, ali kako nema markacija jer je proljetos probijen novi požarni put, tražimo savjet mještana kako stići do Standara, kontrolne točke 23. Potom se spuštamo u naselje Ripenda Vicani i nastavljamo prema Labinu. Ovdje nismo uspjeli osigurati smještaj pa se nadamo boljoj sreći kada stignemo u Labin. Taj stari grad oduševljava, ali zbog vrhunca sezone nemamo sreće sa smještajem. Nakon nekoliko sati i dobrog ručka, kojim su nas počastili Vesna i Ivica, prebacujemo se na noćenje u planinarsku kuću »Skitača«.

Osmi dan: Skitača – Crna punta (6 sati)

Danas idemo povratno na Oštri rt, ali pogrešno skrećemo odmah na početku i završavamo na najljepšem vidikovcu za Skitaču, na vrhu Kalvarijiiza planinarske kuće. Vraćamo se na

početak i ponovno krećemo prema Oštrom rtu. Kod crkvice sv. Mateja nakratko zastajemo, slikamo se i skrećemo, opet pogrešno (preumorni smo, hodamo već osmi dan). Nakon jednoga sata hoda ponovno smo na početku, napravili smo krug. Sada shvaćamo da smo pogriješili na slabo markiranom skretanju desno prema Oštrom rtu. Idemo preko livada, kroz šumarke i po makadamu, sunce već prži, ali kada smo stigli na Oštri rt vidik na Kvarner nadoknađuje svu muku. Izgubili smo mnogo vremena, popili svu vodu, jurimo natrag prema Skitači. Darko stiže prvi noseći Fiddu kojoj je to sad bilo već previše. Pumpa vodu na cisterni ispred planinarske kuće, a mi, kako dolazimo, pijemo, polijevamo se, opet pijemo, jedva gasimo žđ. Idemo u kuću jesti i malo se oporaviti.

Konačno, nakon nekoliko sati, krećemo put Crne punte – svoga konačnog cilja, gdje završava IPP. Put kreće ispod planinarske kuće »Skitača«, a vodi kroz šumarke strmo nizbrdo prema svjetioniku. Uzbuđenje je na vrhuncu, ali nas umor i vrućina svladavaju. Nebo se naoblacišlo pa je malo lakše hodati. Stižemo do KT 27 na Crnoj pundi, ali žiga nema u tuljcu, a dalje i ne možemo jer je svjetionik ogradien. Niza strme se morske litice spuštamo pred svjetionik na slavljeničko kupanje. Stvarno smo ga zaslužili. Od silnog umora nismo ni svjesni pothvata i uspjeha.

Vraćamo se preko sela Brovinja; tu je Vesnin i Ivičin auto. Jurimo prema planinarskoj kući »Skitača«, Darko priređuje zapečeni fažol za večeru. Ovdje ćemo prespavati još jednu noć, preumorni smo da nastavimo put kući.

Hvala svima! Posebno hvala predsjedniku IPS-a Vladimиру Rojniću na svoj mogućoj pomoći; Milivoju Topiću, Vladimиру Žmaku i žiteljima Lanišća što su nam stavili svoju kuću na raspolaganje, Liviju Faraguni, domaćinu u prekrasnoj planinarskoj kući »Skitača«, na povjerenju koje nam je ukazao dajući nam kuću na raspolaganje. Hvala svim divnim ljudima što smo ih putem sretali, svim našim domaćinima. Preporučujemo isti doživljaj i svim drugima planinarima koji su u vrhunskoj planinarskoj formi. IPP je moguće obići u komadu, uz dobro planiranje i logističku potporu domaćina, ali sve treba dogоворити prije polaska. Istra je prekrasna i doći ćemo ponovno.

Na Kamenjaku

Carstvo snježne planine

Momir Karabuva, Šibenik

Prošlo je već neko vrijeme od izleta, a meni svakoga dana po nekoliko puta misli odlutaju na Dinaru, točnije na Šljeme i Klečare. Pomiclim, ima li još gore naših tragova ili su se pretvorili u vodu i kliznuli s planine u kakvu rijeku, pa dalje u more.

Prognoza za taj dan bila je dobra, ali kad smo nas trojica parkirali auto povrh izvora rijeke Cetine, oblaci su se omotali oko Lišanjskog vrha, nepomično i lijeno sjeli na njega i pokušavali nam dati do znanja da im se odozgo baš nikamo ne da. Nemamo zadan cilj pa čemo se penjati dok nam bude po volji i »guštu«.

Kroz ograde i nisko raslinje brzo dolazimo do Preočkih dolaca, gdje je napušteno seoce i gdje počinju prve krpe snijega. Na njima, onako iz »zafrkancije«, vježbamo zaustavljanje u slučaju

odsklizavanja niz padinu. Snijeg je tvrd, što nas veseli, jer će na strminama koje nas čekaju biti lako hodati. Kako smo se penjali tako su oblaci na vrhovima nestajali, da bi se posve rasplinuli kad smo izašli na zaravan Rupe, gdje se nalazi istoimeno planinarsko sklonište. Na topлом suncu ispred skloništa odmaramo se uz vidik na Glavice, a zatim krećemo na uspon stazom koja vodi na Lišanski vrh.

Padina Solila cijela je prekrivena smrznutim snijegom pa stavljamo dereze i naš uspon postaje zanimljiviji. Zvuk dereza koje drobe snijeg i sigurnost koju nam pružaju usponu daju novu dimenziju, osjećaj slobode u beskrajnom prostoru koji svakim našim korakom postaje sve veći kako se otvaraju novi vidici. Iza prijevoja izranjavaju novi, snijegom prekriveni i suncem milovani vrhovi,

Vjetrom oblikovana snježna padina

dok se dolje na jugu zrcali more. Među nama je radost postojanja, sada, ovdje, u ovom trenutku, na ovomu mjestu, na ovoj planini, čiji smo neraskidiv dio. I nigdje ne bih htio biti sada doli ovdje, ne bih se mijenjao ni s kim jer je carstvo ove snježne planine moje i ja sam njezin. Ljepota oblika koje snijeg, vjetar i sunce stvaraju, onako slučajno, iz čistog hira, najljepše su skulpture na svijetu, kakvih nema nijedan muzej i nijedna galerija, skulpture koje nadahnjuju i uče da život nije ravna ploča, već nepregledan reljef načinjen od milijuna linija i krivulja koje se stapaju u fantastičnu cjelinu.

Odabir puta svakome je na volju pa tako raštrkani po snježnoj padini idemo desno te izlazimo na vrh Slime (ili Šljeme, 1762 m), gdje smo hipnotizirani vidikom na snježno prostranstvo Bosne i Hercegovine. Osjetila želete upiti sav taj doživljaj te se on projicira kao krik u bjelinu i nestaje, pa ponovo krik, pa ponovo tišina. Trenutak savršenstva,

savršena ravnoteža emocije i tijela, trenutak kada bih mogao i prestati disati, i ništa mi ne bi nedostajalo.

S naše desne strane prepoznajemo dva vrha, Klečare, i odvagnuvši vrijeme i brzinu hoda krećemo do njih. Put inače vodi kroz klekovinu, ali je vidimo samo u tragovima jer je sva prekrivena debelem snijegom, tako da hodamo povrh grmova. Spuštamo se u podnože prvog

Planinarenje
snježnim
beskrajem

Uspon

vrha, gdje nailazimo na drvenu nastambu zametenu snijegom, ostatak iz prošlog rata. Nastavljamo s usponom te za dvadesetak minuta izlazimo na prvi vrh (1848 m).

Troglav, Velika Duvjakuša, Jankovo brdo, Lišanjski vrh, Bunjevačko brdo, Veliki Bat i još mnogi vrhovi odatle su nadohvat ruke. Promatramo bjelinu ne bismo li negdje ugledali nekoga. Ne, nema nikoga, sami smo mi i Dinara.

Laka koraka nastavljamo lijevo, na drugi vrh Klečara. Uz krasne vidike biramo put za povratak. Slime, gdje smo bili prije jedan sat, sada nam je na jugu. Desnim obronkom vrha spuštamo se, malo trčeći, malo kližući, u dolinu iz koje se treba ponovno popeti na Slime. Nailazimo na svoje stope i tako zatvaramo krug. Stojimo još malo na vrhu, ne da nam se nazad. Nekako nam se teško rastati.

MOMIR KARABUĆA

Kratak odmor

Kako se spuštamo u podnožje, tako se na vrhove za nama opet navlače oblaci. Kao da je planina danas samo nama dopustila da budemo dio predstave, a onda opet navukla zastor do novog susreta.

Vršna oznaka u inju

MOMIR KARABUĆA

Potraga korištenjem mikrolaganog zrakoplova

Vježba HGSS Stanice Zagreb

dr. Mihajlo Strelec, Zagreb

Potrage su važan dio aktivnosti Hrvatske gorske službe spašavanja (HGSS). Ako se izuzme dežurstvo na sljemenskom skijalištu tijekom zimske sezone, u radu stanice HGSS-a Zagreb potrage su najzahtjevnija aktivnost. Učinkovitosti tragača na zemlji u novije vrijeme sve češće pridonosi zračna potpora.

Dosad su u zračnim potragama s HGSS-om surađivale posade i helikopteri Hrvatskoga ratnog zrakoplovstva (HRZ). Uz koristi i dobra iskustva, suradnja s HRZ-om ima i nedostataka, od kojih ču spomenuti dva.

- Neprimjerenost helikoptera. HRZ ima velike, transportne helikoptere koji su odlični za brzo prebacivanje većeg broja spašavatelja na odgovarajuću lokaciju, ali nipošto nisu prikladni za dugotrajno letenje i pretraživanje nepristupačnih predjela. Osim iz pilotske kabine, vidljivost je iz tih helikoptera slaba pa mogućnost prijevoza velikog broja promatrača ne povećava vjerovatnost otkrivanja izgubljenih osoba.
- Cijena. Iz prethodnog proizlazi i visoka cijena naleta; spašavatelji to znaju pa svjesno ili nesvesno pokušavaju riješiti potragu bez helikoptera.

Razvoj zrakoplovne tehnike doveo je do pojave malih, rekreativnih aviona, koje zakon Republike Hrvatske prepoznaje kao mikrolagane zrakoplove. Zahvaljujući suvremenim materijalima, danas u tu kategoriju ulaze avioni koji svojim performansama znatno premašuju jednomotorne sportske avione tipa Cessna ili Piper. Osim razmjerno niske nabavne cijene, vrlo je prihvatljiva i cijena naleta takvog aviona, a iznosi oko 300 kuna po satu. Prednosti te kategorije zrakoplova već su prepoznale slične službe u svijetu. Tako, na primjer, njemačka obalna straža koristi u search and rescue (SAR) misijama zrakoplove te kategorije.

Znajući sve to, u HGSS Stanici Zagreb odlučili smo iskušati mogućnosti mikrolaganih aviona u potrazi. Vježba je održana u lipnju 2014.* Scenarij vježbe predviđao je traganje za izgubljenim planinarkom i pokušaj njegova lociranja iz zraka, a zatim upućivanje terenskog automobila HGSS-a na mjesto potrage. Zamisili smo da izgubljeni planinar može aktivno sudjelovati u potrazi, koristeći se mobilnom telefonskom vezom (GSM).

Planinar je krenuo prema brdu u 7:30. Ostali sudionici vježbe nisu znali gdje će se on »izgubiti«. Poznato je bilo samo to da će se nalaziti na Medvednici, u području između Podsuseda i cestovnog prijevoja Laza.

U 8:55 planinar je telefonom uputio poziv za pomoć jer se izgubio u šumi. Rekao je da je brzo hodao oko sat i pol, stalno uzbrdo, ali da ne zna gdje je. Desetak minuta poslije sa sportskog aerodroma Zvekovca poletjela su dva mikrolagana aviona. U svakom od njih sjedio je pilot i jedan član HGSS-a, zadužen za potragu.

Izgubljeni je oko 9:55 začuo zvuk avionskog motora, a ubrzo potom ugledao oba aviona. Zamisao je bila da on u tom trenutku nazove telefon HGSS-a, koji se nalazio u jednom od aviona.

Detaljni zapis letenja i lociranja izgubljenog planinara

Zrakoplov Pipistrel Sinus, korišten u vježbi

Kako su avioni razmjerno brzo preletjeli izgubljenog planinara, bilo je potrebno nekoliko poziva i međusobnih razjašnjavanja dok se nije uspjelo suziti krug letenja nad planinarom. Nakon četiri takva kruga iz aviona su ugledali traženog planinara. Mahanjem krilima dan mu je u 10:10 sati znak da je opažen i lociran.

Tijekom vježbe opažene su teškoće u komuniciranju. Naime, zbog slaboga GSM signala na mjestu traganja, većina poziva avion-planinar nije bila uspješna, a i nakon uspostave veze ona je pucala nakon desetak sekundi. Kako su avioni letjeli brzinom između 110 i 150 km/h, za vrijeme neuspjelih pozivanja prošli su priličan put.

Nakon točnog lociranja planinara, pozicija je javljena spašavatelju na zemlji. Terenskim autom HGSS-a ubrzo se prišlo planinaru i time je vježba bila završena. Cijela je vježba snimana videokamerama. Videozapis o spomenutoj vježbi može se pogledati na web stranicama HGSS-a Stanice Zagreb: <http://gss-zg.hr/multimedija/#video>.

Analizirajući vježbu, zaključili smo da se avionskim se pretraživanjem može znatno ubrzati pronalaženje. Zbog gustog zelenila, vizualni je kontakt ljeti znatno teži. Zimi i u rano proljeće traganje bi bilo jednostavnije. Pokazalo se da je dobro započeti potragu s veće visine, a zatim se, kad se uspostavi kontakt s izgubljenim, spuštati prema njemu. Naime, drugi je avion letio nisko. Zbog visokog drveća, izgubljeni ima vrlo uzak kut gledanja prema nebu. Tako je vizualni kontakt

Zrakoplov Eurostar, korišten u vježbi

potrajan samo nekoliko sekundi, što nije bilo dovoljno za GSM poziv.

Bez aktivnog sudjelovanja izgubljenoga potraga bi bila gotovo nemoguća. Takav način traganja nije primjeren za osobe koje ne mogu komunicirati ili pak ne žele biti nađene, barem što se tiče potrage u šumskim područjima.

U suradnji sa športskim pilotima aerokluba potraga bi mogla početi mnogo brže. Nakon točnog lociranja izgubljene ili unesrećene osobe, ovisno o karakteristikama zemljišta, pokreće se zemaljska akcija ili upućuje poziv helikopteru HRZ-a.

Nažalost, u Hrvatskoj još ne postoji institucionalizirana suradnja generalne (sportske) avijacije i HGSS-a. Jedno od rješenja moglo bi biti po uzoru na kanadsku udrugu CASARA (<http://www.casara.ca>), koja nudi brzu i cijenom prihvatljivu uslugu zračnog traganja suradnjom sportskih pilota s ekipama i tijelima zaduženima za potrage. U međuvremenu će moguća suradnja ovisiti samo o osobnim poznanstvima članova HGSS-a s pilotima generalne avijacije.

* U vježbi su sudjelovali: Iva Božić, Marin Lukas, Boško Mrden i Mihajlo Strelec iz HGSS-a te piloti Davor Ištvančić i Josip Lacković iz Aerokluba Zvekovac.

Naručite planinarski kalendar za 2016. godinu!

Sredinom studenoga iz tiska izlazi atraktivan zidni kalendar HPS-a za 2016. godinu s odabranim fotografijama planinskih područja u Hrvatskoj. Autor svih fotografija je vodeći hrvatski planinarski fotograf Tomislav Marković. Uz slike planinske prirode, u kalendaru je pregled svih važnijih akcija u sljedećoj godini.

Cijena kalendarja je 35 kuna, a za narudžbe od 10 i više primjeraka preko planinarskih društava odobrava se popust od 20% (u društvu se sastavi popis i narudžbom društva naručuje se određeni broj kalendarâ, a HPS društvu potom šalje račun). U narudžbi treba naglasiti hoće li se kalendar izravno preuzeti u Uredu HPS-a ili ga treba slati poštom, a u tom slučaju u račun će biti uključeni i poštanski troškovi. Format kalendarâ je 48 × 33 cm, a kao i prijašnjih godina, tvrda poštanska omotnica štiti ga od oštećenja na putu do naručitelja.

Narudžbe se primaju putem:

- web-trgovine – www.hps.hr
- e-maila: uredhps@hps.hr
- tel./faks 01/48-24-142
- tel. 01/48-23-624

KALENDAR AKCIJA						
PONEDJELJAK MONDAY	UTORAK TUESDAY	SREĐUDA WEDNESDAY	ČETVETAK THURSDAY	PETAK FRIDAY	SUŠOTA SATURDAY	NEDJELJA SUNDAY
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

4 Travanj April

PONEDJELJAK MONDAY	UTORAK TUESDAY	SREĐUDA WEDNESDAY	ČETVETAK THURSDAY	PETAK FRIDAY	SUŠOTA SATURDAY	NEDJELJA SUNDAY
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

Pravilnik o izdaji i dozvoljenju viza u Gospodarstvu turizma
Izdat: Troskovec Marinković

PONEDJELJAK MONDAY	UTORAK TUESDAY	SREĐUDA WEDNESDAY	ČETVETAK THURSDAY	PETAK FRIDAY	SUŠOTA SATURDAY	NEDJELJA SUNDAY
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
						31

10 Listopad October

Kapela svetog Jakova na Velebitu Plitvičko na Mreževištu
Izdat: Troskovec Marinković

PONEDJELJAK MONDAY	UTORAK TUESDAY	SREĐUDA WEDNESDAY	ČETVETAK THURSDAY	PETAK FRIDAY	SUŠOTA SATURDAY	NEDJELJA SUNDAY

Hrvatski planinarski savez
www.hps.hr

PLANINARSKI PUTOVI

Digitalni dnevnik Hrvatske planinarske obilaznice

Dosad je najčešća praksa bila da se obilazak kontrolne točke potvrđuje utiskivanjem pripadajućeg žiga u dnevnik obilaznice. Razvojem digitalnih fotografskih aparata, a posljednjih godina i pametnih telefona (eng. *smartphones*) te njihovom uporabom u svakodnevnom životu, pa tako i u izletničkim aktivnostima (npr. planinarenju), omogućeno je obilaznicima da posjet kontrolnoj točki mogu dokazati još jednostavije, svojom fotografijom pokraj prepoznatljiva obilježja kontrolne točke.

Dokazivanje ili potvrđivanje posjeta fotografijom ima nekoliko značajnih prednosti. Prva je jednostavnost. Primjerice, loši vremenski uvjeti (kiša, snijeg, vjetar) tijekom obilaska kontrolnih točaka ometaju utiskivanje žiga u dnevnik, za razliku od kratkotrajnog fotografiranja. Žigovi su nerijetko na planinskim vrhovima do kojih je hodanje dugotrajno i zahtjevno, a katkad su oštećeni, uništeni ili otuđeni pa obilazak kontrolne točke možemo dokazati jedino fotografijom. Prema mišljenju i iskustvu brojnih planinara, fotografija je vjerodostojniji dokaz obilaska kontrolne točke jer žig u dnevnik može utisnuti i netko drugi.

Za razliku od klasične evidencije obilaska kontrolnih točaka utiskivanjem žiga u uobičajene/tiskane dnevниke, digitalna evidencija posjeta zahtijeva drukčiji tip dnevnika – digitalni dnevnik – u kojem žigove zamjenjuju digitalne fotografije obilaznika snimljene uz prepoznatljiv dio kontrolne točke.

Prvi i jedini digitalni dnevnik neke planinarske obilaznice na hrvatskom tematskom webu razvio je 2006. Branko Meštrić, jedan od osnivača PD-a »Šumar« i njegov višegodišnji predsjednik. Premda je »HPO kalkulator«, Meštrićev digitalni dnevnik Hrvatske planinarske obilaznice (HPO-a), dostupan na internetu već desetak godina, premda je predstavljen najširoj javnosti i dan na uvid Komisiji za planinarske putove HPS-a, koja ga je uvažila (ovjerivši autorovu obilaznicu) i pohvalila, istaknuvši da je praktično pregledavati fotografije na webu uredno svrstane i opisane, i premda je došlo doba moćnih i jeftinih digitalnih fotografskih aparata i sveprisutnih pametnih telefona, statistički je zanemarivo malo obilaznika koji koriste tu mogućnost dokazivanja obilaska kontrolnih točaka HPO-a. Još uvjek prevladava

The screenshot shows a digital journal interface for HPO (Hrvatska planinarska obilaznica). At the top, it says "Dnevnik HPO" and "Digitalni dnevnik na ICT". Below that is a section titled "Sadržaj dnevnika HPO" with a photo of a person sitting on a rock. A legend below the photo indicates "Doprinosi" (Contributions) and "Doprinosi na mrežu" (Contributions to the network). A table lists visited control points with columns for "Redni red" (Index), "Mjesto" (Location), "Uloga" (Role), "Početak" (Start), "Kraj" (End), and "Status" (Status). The table includes entries like "1. Mjesec u godini" (1. Month of the year), "2. Mjesec u godini" (2. Month of the year), and "3. Mjesec u godini" (3. Month of the year). At the bottom, there are sections for "Sadržaj" (Content), "Vrijedni članovi" (Honorable members), "Partneri" (Partners), and "Gostujući članovi" (Guest members).

praksa da se obilazak kontrolne točke potvrđuje žigom utisnutim u uobičajeni/tiskani dnevnik.

Zašto je taj digitalni dnevnik zaboravljen i »nevidljiv« na webu iako je predstavljen najširoj planinarskoj javnosti? Jedan je od razloga i razmjerno »komplikiran« način pripreme fotografija te nemogućnost njihova neposrednog i samostalnog unošenja. Jedan je od uzroka tome zasigurno i nedovoljna reklamiranost digitalnog dnevnika.

Zbog svega toga razvili smo novi digitalni dnevnik HPO-a, zeleći ga učiniti jednostavnim za uporabu i prilagođenim korisniku (eng. *user-friendly*). Budućem smo korisniku omogućili da se registrira i da kao autorizirani korisnik samostalno postavi svoje fotografije. Kad ih administrator pregleda i uvjeri se da nisu neprikladnog sadržaja, bit će u roku od 24 sata odobrene i vidljive vlasnicima dnevnika. Unos fotografija sada je znatno jednostavniji. Dovoljno je digitalnu fotografiju snimljenu fotografaskim aparatom ili sveprisutnim pametnim telefonom (eng. *selfie*) prenijeti u dnevnik (samo jednu, po vlastitom izboru). Učitanu fotografiju »obrađuje« programska rutina smanjujući je na format dimenzija 640×480 px i reducirajući njenu veličinu na stotinjak kilobajta, prihvativju za pohranjivanje u bazu i prikazivanje na webu. Ako autorizirani korisnik želi sam urediti (obrezati) fotografiju, to mu je omogućeno alatom za obrezivanje fotografija u izborniku »Sadržaj«. Originalna se fotografija potom briše. Svakom autoriziranom korisniku omogućeno je da pri registraciji izabere želi li da njegov digitalni dnevnik (fotografije na kontrolnim točkama) bude javan i vidljiv svim posjetiteljima portala.

U Dnevniku se nalazi i interaktivna karta kontrolnih točaka HPO-a, na kojoj se mogu pregledavati i pretraživati kontrolne točke. Korisniku je dana i

mogućnost filtriranja kontrolnih točaka (jednostavnim GIS upitima) prema području, nazivu brda ili planine, nazivu KT-a i nadmorskoj visini. Uz jednostavne GIS upite, omogućena je i geolokacija, tako da korisnik može odrediti svoj trenutačan položaj na karti. Iako takav način određivanja lokacije najčešće ima točnost od nekoliko desetaka metara, on i dalje može biti vrlo koristan ako korisnik nema ni približnu spoznaju o svom trenutačnom položaju u prostoru. Ipak, kako bi prikaz položaja bio što pouzdaniji, oko markera koji predstavlja njegov položaj definiran je krug koji označava područje unutar kojeg bi se korisnik svakako trebao nalaziti.

Drage planinarke i planinari, obilaznici naše najznačajnije i najposjećenije obilaznice – Hrvatske planinarske obilaznice, ovaj je dnevnik razvijen za vas, a njegov će sadržaj biti bogatiji zahvaljujući i vašim brojnim fotografijama. Registrirajte se, unosite svoje fotografije i izrađujte svoj fotoalbum kontrolnih točaka HPO-a diljem Lijepе Naše. Ujedno pozivamo sve zainteresirane da iznesu svoja mišljenja i prijedloge o izgledu i funkcionalnosti portala.

Digitalni dnevnik HPO-a dostupan je na web-adresi: <http://hpo.hps.hr>.

Goran Tomac i Drago Špoljarić

Dokazivanje posjeta kontrolnim točkama HPO-a

Posjet kontrolnoj točki Hrvatske planinarske obilaznice može se dokazati žigom ili fotografijom. U dnevniku HPO-a nalaze se upute za fotografiranje na vrhovima. Kad se dnevnik šalje HPS-u, fotografije se mogu ili umetnuti u dnevnik ili priložiti na sticku odnosno na CD-u.

Nedavno je uvedena i mogućnost postavljanja fotografija u digitalni dnevnik, zapravo u album fotografija s kontrolnih točaka. Pregled fotografija dostupan je svima, ali se prema želji vlasnika može ograničiti tako da ih vidi samo administrator. Kad pregleda fotografije, administrator HPO-a ovjerava obilazak kontrolne točke otiskom žiga u dnevniku.

Ako u digitalni dnevnik uvrstite fotografije sa svih obiđenih kontrolnih točaka, možete dobiti tri važna podatka: broj područja za koja ste zadovoljili uvjete, ukupan broj kontrolnih točaka i vrstu priznanja koje ste stekli (brončanu značku, srebrnu značku itd.). Na kontrolne točke koje ste ovjerili žigom, a niste se na njima fotografirali, postavite jedinstvenu fotografiju s natpisom »Ova kontrolna točka ovjerena je žigom«.

Zdenko Kristijan

PENJAČKI VODIČI • KARTE • POSTERI

Autor: Boris Čujic

PAKLENICA
Penjački vodič

288 stranica • Format: 12,5 x 21 cm

168 Kn

Autor: Boris Čujic

CROATIA
Penjački vodič

544 stranice • Format: 12,5 x 21 cm

210 Kn

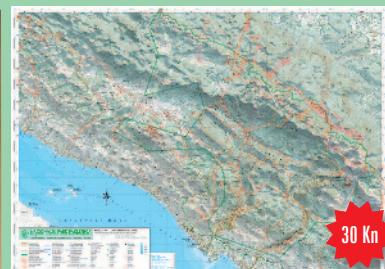
NP PAKLENICA - Planinarska karta

Format: 90 x 70 cm

45 Kn

POSTER

Karta u kartonskom tuljcu. Format: 90 x 70 cm

30 Kn

NACIONALNI PARK
PAKLENICA
Anića kuk

PAKLENICA Anića kuk - Panoramska karta
Najpopularniji penjački smjerovi

POSTER u kartonskom tuljcu.

30 Kn

Format: 60 x 42 cm

Format: 98 x 68 cm

PAKLENICA Anića kuk POSTER

Format: 68 x 48 cm POSTERI u kartonskom tuljcu. Format: 68 x 48 cm

25 Kn

Divokoz POSTER

Format: 68 x 48 cm POSTERI u kartonskom tuljcu. Format: 68 x 48 cm

Astroida^{d.o.o.}

www.astroida.hr
astroida@astroida.hr

HR • 10000 ZAGREB • Bibirska 37
Tel./Fax: +385 (0)1 3026-910

ŠALJEMO POUZEĆEM !

PRODAJNA MJESTA:

HPS, Iglu šport, Vrhunac, NP Paklenica

Markacisti na Jankovcu

Prvoga vikenda u studenome Komisija za planinarske putove HPS-a imala je niz aktivnosti na Jankovcu. Održan je sastanak Komisije s predstavnicima planinarskih udruga i ustanova s područja Slavonije, tečaj za markaciste te radionica za obradu GPS tragova.

U tim aktivnostima sudjelovali su predstavnici Planinarskog saveza Srbije u najjačem sastavu, na čelu s predsjednikom Borisom Mićićem, sekretarom Branislavom Božovićem, načelnikom Isom Planićem i predsjednikom Komisije za planinarske terene Uglešom Gvozdenom. Održani su i razgovori predstavnika dvaju Saveza u kojima su uz goste iz Srbije sudjelovali predsjednik Izvršnog odbora HPS-a Vladimir Novak, predsjednik Slavonskog planinarskog saveza Otmar Tosenberger, pročelnica Komisije za planinarske putove HPS-a Bernarda Huzjak te članovi Komisije za planinarske putove HPS-a Boris Bjedov i Hrvoje Gold, zaduženi za informatičku potporu razvoju Registra planinarskih putova, obilaznica i markacista s pratećim sadržajima.

Cilj sastanka je poticanje bolje međusobne suradnje Komisije za planinarske putove HPS-a i planinarskih udruga radi što kvalitetnijeg održavanja planinarskih putova i očuvanja prirode. Predstavljen je projekt izrade

Sastanak Komisije za planinarske putove HPS-a s predstvincima planinarskih udruga i markacistima na Jankovcu

elektroničkog registra planinarskih putova, koji sadrži podatke o putovima i pripadne isječke karata s ucrtanim putovima, snimljene pomoću uređaja satelitske navigacije, s konačnim ciljem izrade interaktivne karte putova i dodatnih sadržaja namijenjenih planinarima i drugim ljubiteljima planinskih ljepota, a predstavljene su i aktivnosti na unaprijeđenju rada Komisije i informatizaciji školovanja markacista.

Polaznici tečaja za markaciste s instruktorima na Jankovcu

Dvodnevnom tečaju za markaciste u organizaciji Komisije za planinarske puteve HPS-a pristupilo je 47 planinara iz 17 planinarskih društava s područja Slavonije. Vrijedno je istaknuti da su nakon teoretskog dijela na pisanoj provjeri znanja polaznici točno odgovorili na prosječno 95% pitanja. Na praktičnom su dijelu svojim entuzijazmom zadivili instruktore. Diplome i iskaznice *markacist HPS-a*, polaznicima su uručene na slikovitom prostoru ispred planinarskog doma »Jankovac«.

Na osmoj po redu radionici pod nazivom »Obrada GPS tragova« (Radionica GNSS) polaznici su upoznati s ciljem obrade GPS podataka (karakterističnih točaka i tragova) tehnikama uređivanja GPS podataka s računalnim programima *MapSource/BaseCamp* te njihovog prikaza na topografskoj karti korištenjem programa *QGIS*.

Bio je to još jedan uspješan vikend Komisije za planinarske puteve HPS-a, bogat mnogim aktivnostima.

Bernarda Huzjak

PLANINARSKI VODIČI

Ospozobljavanje vodiča za sportsko penjanje u Paklenici

Komisija za vodiče HPS-a organizirala je i u Paklenici 7. i 8. studenoga provela seminar za vodiče C standarda. Tim se seminarom vodiči ospozobljavaju za vođenje klijenata na sportsko penjanje u kratkim i dugim opremljenim smjerovima. Seminar je vodio uigrani instruktorski tim sastavljen od iskusnih instruktora iz stručnog kadra Komisija za vodiče, sportsko penjanje i alpinizam. Instruktorski tim činili su Nenad Jović, Marko Dukšić, Tomislav Jakopec, Zaviša Šimac, Nikola Derežić, Nikola Šebrek i Alan Čaplar. Na seminaru je sudjelovao i mentor UIAA Matjaž Šerkezi, koji je time započeo evaluaciju i međunarodnu akreditaciju ovog zahtjevnog vodičko-penjačkog standarda.

Seminar je započeo uvodnim obraćanjem voditelja, a zatim je izvedena pokazna vježba vođenja klijenata u kratkim sportskim smjerovima. Slijedilo je penjanje kratkih smjerova, pri čemu su se polaznici pod nadzrom instruktora izmjenjivali u ulogama vodiča i klijenta. Potom su formirani penjački navezi polaznika i instruktora te se pristupilo penjanju dugih sportskih smjerova. Intenzivan penjački dan koji je potrajao sve do mraka nastavio se večernjim predavanjima, pri čemu su obrađene teme specifične za sportsko penjanje.

U nedjelju, drugoga dana seminara, polaznici su na prizemnim improviziranim sidrištima pod budnim okom instruktora imali priliku vježbati i reproducirati tehnike pokazane prethodnog dana. To je pomoglo da se složene stenske tehnike dodatno pojasne i demonstriraju. Nakon toga je Marko Dukšić održao demonstraciju vođenja dva klijenta koji simultano penju, s obzirom na to da ovakav način vođenja ima potencijal u vođenju klijenta na penjanje dugih smjerova.

Na seminaru je sudjelovalo šestoro polaznika. Zahvaljujući zalaganju svih sudionika, ambiciozan i intenzivan plan seminara proveden je u potpunosti, te su odrađene sve predviđene vježbe i teorijska predavanja.

ALAN ČAPLAR

Polaznici i instruktori na ospozobljavanju vodiča na sportsko penjanje

Vodiči - polaznici seminara dali su svoj maksimum u smislu aktivnog sudjelovanja i zalaganja. Posebno im se zahvaljujemo što su predano slijedili upute instruktora, čime su doprinjeli visokoj razini sigurnosti izvođenja ovakvih edukacija, koje uključuju potencijalno opasne vježbe koje se izvode u stenskim uvjetima penjanja dugih smjerova.

Predstavnik UIAA Matjaž Šerkezi dao je svoju stručnu evaluaciju izvedbe seminara. Njegova ocjena kvaliteti izvedbe seminara u smislu stručnosti instruktorskog tima i organizacije seminara je iznimno pozitivna. U tom smislu dogovoren su idući koraci prema akreditaciji standarda koji se primjenjuju u Vodičkoj službi HPS-a.

Ispit za stjecanje naziva Vodič na sportsko penjanje (C standard) planiran je u lipnju, a sljedeći C seminar u studenom 2016.

Nenad Jović

Na početku vježbe izvlačenja planinara iz ledenjačkih pukotina

Ledenjački seminar za vodiče na Pasterzeu pod Grossglocknerom

Komisija za vodiče HPS-a organizirala je i ove godine ledenjački seminar za vodiče HPS-a. Od 6. do 8. studenoga na ledenjaku Pasterze pod Grossglocknerom ledenjačke tehnike uvježbalo je osmoro vodiča iz stanica vodiča Zagreb, Istra i Rijeka. Seminar su vodili instruktori Danijel Frleta i Darko Mršnik, oba članovi SPV Rijeka.

Pristup domu pod Johannisbergom ostvaren je bez mukotrpnog spuštanja na ledenjak i ponovnog uspona na kraj Gamsgrubenwega, koji je bio zatvoren za pristup. Za vještje planinare postoji opcija koja vodi s vanjske strane sustava tunela i izloženom stazom olakšava pristup domu. U subotu se već pri dolasku na planinarski dom pristupilo provođenju seminarom obuhvaćenih predavanja i vježbi. Dio vježbi izveden je pred domom, a potom i na pristupu do ledenjaka. Vježbe su se nastavile nad ledenjačkim pukotinama sve do sumraka. Nedjelja je bila namijenjena individualnom vježbanju prikazanih tehnika, odgovorima na pitanja i rješavanju zagonetki koje su imali pojedini sudionici, a usput je napravljena i kraća ledenjačka tura.

Seminar je u potpunosti ispunio svoju zadaću te ukazao da postoji potreba za ovakvim oblikom edukacije. Svi polaznici usvojili su nove tehnike i uvježbali one kojima bi već trebali baratati. Uvođenjem novih spoznaja u svakodnevnu upotrebu kroz vježbu i korištenje, vodiči koji su prisustvovali seminaru zasigurno su u prednosti da postanu kvalitetniji vodiči te pruže svu potrebnu sigurnost planinarima koje će voditi na ledenjačke terene.

Darko Mršnik

Uspješna godina za SPV Zagreb

Godina 2015. bila je za Stanicu planinarskih vodiča Zagreb po mnogočemu najuspješnija godina dosad. Članovi Stanice većinu svojih vodičkih aktivnosti provode unutar maticnih planinarskih društava, vodeći planinarske ture, izlete i pohode te educirajući planinare posredstvom općih i specijalističkih škola, tečaja i vježbi.

Glavnu okosnicu rada zagrebačkih vodiča čine kvalitetne i dobro posjećene vodičke vježbe. Redovne vježbe održavaju se svakog prvog četvrtka u mjesecu na Tunelu u Gračanima, a u suradnji s PP Medvednica, DVD Gračani i DVD Kustošija uređeno je novo vježbalište na sjevernoj strani Tunela. Osim tih vježbi, održane su tri zimske vježbe, tri penjačke vježbe, jedna vježba prve pomoći, jedna vježba vođenja velike skupine, jedna kombinirana, jedna orientacijska i jedna vježba vođenja slijepje osobe. U suradnji sa SPK Durango priređena je i provedena ljetna alpinistička škola koju je završilo 6 članova. Kroz Komisiju za vodiče uspješno je izveden tečaj za vodiče na Piclju u proljeće 2015. Radilo se na uspostavi obilaznice po južnom Velebitu u čast branitelja iz Planinske satnije Velebit. Na tom projektu ostvareni su kontakti s NP Paklenica, Ministarstvom branitelja, Hrvatskim centrom za razminiranje, PDS-om Velebit, braniteljima i drugima, a sa JU NP Paklenica sklopljen je sporazum o suradnji i partnerstvu. Stanica komunicira intenzivno sa susjednim stanicama te s vodičima iz Slovenije i Bosne i Hercegovine, a ostvareno je i nekoliko zajedničkih akcija. Radi sudjelovanja na tradicionalnom pohodu na Dinaru 6. lipnja bio je organiziran autobusni prijevoz s usponima na Prominu, Svilaju i Dinaru. Kao i prethodnih godina, zagrebački vodiči sudjelovali su u redovnim poslovima na skijaškoj utrci *Snježna kraljica* na Sljemenu, a Stanica je u

Penjačka vježba SPV Zagreb

svojstvu izvedbenog partnera sudjelovala i u pohodu tragom prvog izleta HPD-a u Samoborskom gorju.

Svoju djelatnost članovi SPV Zagreb predstavljaju redovito na preuređenoj web-stranici spvz.hr, u svojim matičnim društvima, a gostovali su više puta i u televizijskim programima. Članovima je na raspolaganju dobro opremljeno oružarstvo u penjačkoj dvorani *Fothia Zapad*, u kojem mogu za sebe i svoje grupe posuditi potrebnu opremu. Tijekom godine izrađene su i članstvu ponuđene brzosuće vodičke majice. Stanica je sa svojim prijedlozima sudjelovala u javnoj raspravi o Statutu HPS-a i o Strategiji razvoja hrvatskog planinarstva, a većina prijedloga je usvojena i ugrađena u te akte Saveza. Suradivalo se s UNDP-om i partnerima na razvoju projekta *Via Dinarica*, a član Dorijan Klasnić s izlaganjem o tom projektu nastupio je na konferenciji UHPA. Pripremljen je i opsežan projekt planinarske edukacije koji je predan na natječaj Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta, a Stanica je bila jedan od suorganizatora susreta voditelja planinarskih grupa djece i mladih na Omanovcu 21. i 22. studenoga. Dakako, Stanica je bila aktivna i u radu Komisije za vodiče te pokretač mnogih vodičkih aktivnosti u HPS-u. U Stanici djeluje više od stotinu članova, od kojih su 7 vodiči instruktori.

U 2016. planirane su također vrlo intenzivne i raznovrsne aktivnosti pa zainteresirane vodiče sa zagrebačkog područja pozivamo da se radi podrške i svih vodičkih pitanja slobodno obrate svojoj matičnoj stanici vodiča te da prate obavijesti na webu spvz.hr.

Alan Čaplar

Instruktorski seminar Balkanske planinarske unije u Bavšici

U Planinskom učnom središtu Bavšica kod Bovca u Sloveniji održan je od 22. do 25. listopada 2015. vodički instruktorski seminar za vodiče iz zemalja članica BMU – Balkanske planinarske unije. Organizator i domaćin susreta bila je Planinska zveza Slovenije (PZS). Tečaj je vodio instruktor Franc Kadiš, uz asistenciju instruktora i člana UIAA komisije za planinarstvo Matjaža Šerkezija. Pozivu na susret odazvali su se instruktori iz Bosne i Hercegovine, Makedonije i Hrvatske. Na susretu su kao predstavnici HPS-a sudjelovali Darko Mršnik i Alan Čaplar.

U sklopu trodnevnog seminara mnogo vremena posvećeno je temama iz psihologije i iz didaktike. Ta izlaganja nisu bila jednosmjerna i suhoparna, već naprotiv dvosmjerna i interaktivna. Mnoga pitanja obrađena su kroz neposredan razgovor o primjerima i iskustvima (praktično), bez powerpointa i projektora. U pokaznoj vježbi na poučnoj ferati demonstriran je način pripreme i pregledavanja vođenog klijenta prije početka penjanja. Demonstriran je također način izrade sidrišta te

ALAN ČAPLAR

Sudionici instruktorskog seminara BMU u Bavšici

postupci podizanja palog penjača. Stručna preporuka je da se u osposobljavanju vodiča prednost daje tehnički švicarskog škripca.

Jedan dan seminara bio je posvećen usponu na Briceljk. Tura je bila dugotrajna i naporna (10 sati hoda, savladano oko 2000 visinskih metara uzbrdo i nizbrdo), ali izrazito atraktivna i lijepa. Bio je to ujedno i način da se demonstrira vođenje po bespuću uz dvojicu mladih vodiča.

U sklopu seminara prezentirani su UIAA standardi i akreditacije, s očitom namjerom da se potakne postupak akreditacija vodičkih standarda u savezima članicama BMU gdje se s time još nije započelo. Stoga su, uz samu prezentaciju Matjaža Šerkezija, kolegama iz BiH i Makedonije bila iznimno interesantna svježa iskustva s akreditacijom dva vodička standarda u HPS-u. Jednim predavanjem predstavljena nam je zajednica planinarskih saveza zemalja alpskoga luka (CAA). Osim sa strukturom te organizacije, predstavljene su stručne preporuke koje su nastale sporazumijevanjem između tih zemalja, po mnogočemu vodećih u svjetskom planinarstvu. Preporuke se odnose umnogome na etiku planinarenja, uređenje planinarskih putova i kuća te na zaštitu okoliša, a mogu se pronaći na web-stranici www.club-arc-alpin.eu.

Slovenija je, dakako, zbog geografskih obilježja i specifične planinarske tradicije od svih zemalja u BMU najbogatija kvalitetnim instrukturima te iskustvima, no način osposobljavanja i uvježbavanja vodiča u HPS-u po mnogočemu je uzor zemljama u našem okruženju. Svi okupljeni izrazili su zainteresiranost za nastavak instruktorske suradnje kroz BMU.

Darko Mršnik i Alan Čaplar

NOVA IZDANJA

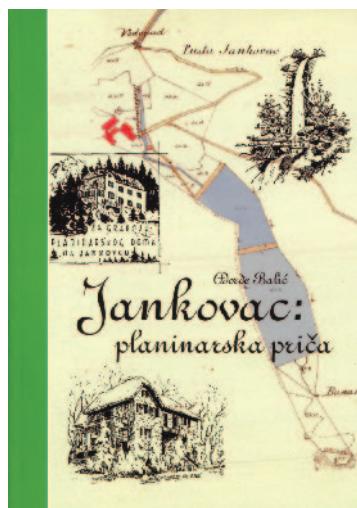
Knjiga »Jankovac: planinarska priča« Đorđa Balića

Tvrta »Grafika«, Slavonski planinarski savez i HPD »Bršljan-Jankovac« iz Osijeka tiskali su početkom jeseni zanimljivu knjigu o povijesti najatraktivnijega slavonskog planinarskog odredišta, Jankovca na Papuku. Knjiga ima 184 stranice, a sadrži 226 ilustracija i fotografija u boji (format B5). Autor knjige poznati je istraživač slavonske planinarske povijesti i utemeljitelj slavonskih povjesnih planinarskih zbirk, Đorđe Balić iz Osijeka.

Tema koju je izabrao, povijest Jankovca, izrazito je zanimljiva, te će ova knjiga uvelike pomoći u čuvanju sjećanja na nekadašnje stanovnike i zaljubljenike koji su udahnuli poseban čar toj papučkoj dolini.

Podsjetimo, početkom 19. stoljeća u srcu Papuka sagrađena je staklana s pripadajućim gospodarskim i radničkim objektima. Josip (I.) pl. Janković od Pribira i Vučina, vlasnik vlastelinstva Voćin, kojem je pripadao i Jankovac, preoblikovao je nakon stecaja staklane (1840.) Jankovačku dolinu u ladanje, kaptirao izvor Jankovačkog potoka, uredio dva jezera, vodu usmjerio prema slapu Skakavcu, napravio vodoskok ispred slapa, uredio pješački pristup dolini te sagradio kuriju i grobnicu u kojoj je poslije sahranjen. U drugoj polovici 19. st. Jankovac su posjećivali mnogi odličnici. Na Jankovcu je osnovano i prvo osječko planinarsko društvo »Bršljan«. Tridesetih godina 20. stoljeća Jankovac je postao središnje mjesto osječkoga i slavonskog planinarstva, unutar kojeg se razvija i vrlo značajna skijaška sekcija. Osječki planinari markirali su staze na Papuku i Krndiji, a na Jankovcu sagradili planinarski dom i skijašku stazu te organizirali mnoge manifestacije. Ratovi su rušili planinarski dom na Jankovcu, požari činili svoje, no to nije umanjilo entuzijazam osječkih planinara da nakon svake nevolje krenu iznova i svaki put obnove dom na Jankovcu.

U nastavku donosimo izvatke iz dviju recenzija, koje najbolje svjedoče o kvaliteti knjige. Prof. Zdenko Samaržija ističe: »Rukopis knjige Đorđa Balića iznimno je vrijedan i obećava sjajnu publikaciju oplemenjenu obiljem ilustracija (fotografija, grafika, crteži i slika) i biografijom Jankovca. Osnovni tekst podijeljen je u dva temeljna poglavљa: poglavlje o Jankovcu i poglavlje o djelatnosti osječkih planinara na Jankovcu ispričano kroz biografije petorice najistaknutijih osječkih planinara.

Dio rukopisa o Jankovcu je stručna studija koja popunjava prazninu u historiografskoj literaturi o Jankovcu. Balić nije donio nepoznate činjenice skrivene u arhivima – to se od njega ne očekuje – već je čitajući putopise i druga publicirana vrela otvorio pitanja o Jankovićima i etapama razvoja Jankovca i prometnicama koje vode na Jankovac. Odgovore na njih argumentirao je povijesnim vrelima, kartografskim i ilustrativnim materijalom te ostacima na arhitekttonici građevina koje su danas na Jankovcu, što pokazuje Balićevu umješnost u rukovođenju istraživanja, a još više kompetencije da rukovodi timom stručnjaka

raznih profila. Balić se u rukopisu fokusira isključivo na Jankovac i transcendira od okolnih zanimljivosti pokazujući umješnost u ispisu teksta i poznavanje važnosti ilustracija u stvaranju cijelovite slike kod čitatelja. Balićev način rada odličan je pokazatelj kako za holističko razumijevanje nekog prostora u promjenjivim kulturnim krajolicima nije nužno biti povjesničar, ali je nužno u istraživačkom timu imati povjesničara. (...)

Svedeno na jednu rečenicu, Balićeva knjiga o Jankovcu i djelatnosti osječkih planinara na Jankovcu pun je pogodak i postat će nezaobilazna knjiga koju će poželjeti pročitati svaki posjetitelj Jankovca i svaki osječki planinar.«

Prof. dr. sc. Mane Medić navodi da je »Jankovac, sinonim za ljepote prirode u knjizi Đorđa Balića, priča o prostoru i ljudima Papuka inspirirana stoljetnim šumama bukve, javora i jasena, protkanim bistrim potocima i živopisnim slapom. Istraživanja lokacije Jankovac koja (do za potrebe ove knjige) nisu vršena, Balić prikazuje kroz život koji daje taj prostor i ljudi tog kraja, njihovu kulturu kroz vrijeme i molitve šuma s Jankovca, vraćajući sadržaje u prostor koji su se kroz godine izgubili. (...) Preporučujući ovu knjigu zaljubljenicima u prirodu, ali i povijest, navest ću riječi upravo samog autora knjige: 'Dug čovjeka prema prirodi na Jankovcu je vječan, ali treba stalno pokazivati i dokazivati da dug s poštovanjem otplaćujemo'.«

Knjiga Đorđa Balića »Jankovac: planinarska priča« može se naručiti putem e-pošte na e-adresi: slavonski.planinari@gmail.com. Nakon narudžbe – s adresom naručitelja – izdavač će poslati podatke za upлатu. Cijena knjige je 90 kuna.

Alan Čaplar

Splitski PK »Marulianus« opremio stijenu Osoje u kanjonu Čikole

U prostoru kanjona rijeke Čikole, kod sela Ključa, provodi se projekt »Razvoj turizma na rubnim dijelovima Nacionalnog parka Krka«, kojim upravlja Javna ustanova za upravljanje zaštićenim područjima Šibensko-kninske županije i koji se u cijelosti financira iz fondova EU-a. SPK »Marulianus« iz Splita preuzeo je dio projekta koji se odnosi na opremanje novih penjačkih smjerova na stijeni i na edukaciju o opremanju penjačkih smjerova i sportskom penjanju kao novom dijelu turističke adrenalinske ponude u ovom području.

Golema barijera zvana Osoje, 80 metara visoka i više stotina metara duga, penjački se uređuje sa svih strana, uz pomoć prijatelja penjača iz drugih krajeva Hrvatske, ali i iz Austrije, Belgije i Italije. U više akcija uspješno je uređeno novo penjalište, u kojem već sada ima više od pedeset penjačkih smjerova.

SPK »Marulianus« Split

Uređenje penjališta Osoje

IN MEMORIAM

Nada Mihelčić (1946. – 2015.)

U Zagrebu je 29. listopada u 69. godini života preminula Nada Mihelčić, alpinistkinja i hrvatska književnica za djecu i mladež. Rođena je 1946. u Zagrebu, gdje je završila gimnaziju, apsolvirala na FPN-u, paralelno upisala studij filozofije i indologije na Filozofskom fakultetu te pohađala predavanja na Pravnom fakultetu, trudeći se dobiti što šire obrazovanje, a onda je sve napustila i odlučila putovati.

Bila je vrsna penjačica; alpinističku školu završila je u petnaestoj godini. U šesnaestoj se već penjala ozbiljnim smjerovima i bila je »ikona« AO PDS-a »Velebit«. Ispenjala je najteže smjere na Kleku, u Triglavskoj stijeni i drugdje. Nijedan smjer nije joj bio prestrm, ni Mont Blanc previšok, bila je i tamo! Uspješno se bavila i orijentacijskim sportom.

Godinama se bavila i astronomijom. Putovala je svijetom i prodavala američku građevinsku i brodograđevnu opremu diljem Europe. Počinje pisati tek u zreloj dobi. Njezin prvi roman *Bilješke jedne gimnazialke* uvršten je nedugo po objavlјivanju u lektiru za osmi razred osmogodišnjih škola. Nakon toga joj Hrvatski radio izvodi i počesto reprizira dječju radiodramu *Arno i zlatna ribica*. Ubrzo je postala jedna od

vodećih hrvatskih književnica za djecu i mladež. Za svoj je opus dobila brojne nagrade. Prevela je s engleskoga tridesetak romana, uglavnom iz žanra znanstvene fantastike, što i nije baš najlakše. Neosporno je bila vrhunska intelektualka i iznimno snažna osoba u svakom pogledu, a to je pokazala u svim segmentima svoga života, počevši od alpinizma i planinarstva, pa do književnosti i svega ostalog.

Tko želi vidjeti što je sve napisala, neka posjeti Google: *Arno i zlatna ribica*, *Bilješke jedne gimnazialke*, *Pričice i pjesmice iz daleke Afrike*, *Medalja za hrabrost*, *Tajni život miševa*, *Zeleni pas*, *Napokon brukoš i druge*, te posljednja: *Edbin*.

Dobila je mnoge književne nagrade: *Grigor Vitez*, *Mato Gardoš*, *Mato Lovrak*, *Mali Princ*, a za *Edbina* je dobila i nagradu Ministarstva za kulturu, koja joj nije mogla biti uručena jer ju je pretekla prerana smrt. A ta bi nagrada barem malo popravila njen nesretni život! Zvali smo je Piksa.

Mi, iz AO PDS-a »Velebit«, ispratili smo je na vječni počinak. Spavaj mirno!

Branko Braum

Planinarski tjedan u Našicama

PD »Krndija« organizirao je od 2. do 8. studenoga Planinarski tjedan u Našicama. Brojnim događajima, promocijama i predavanjima našički planinari već četrnaestu godinu zaredom približavaju sugrađanima i gostima plemeniti i zdravi način života.

Cilj planinarskog tjedna jest prikazati aktivnosti planinara, popularizirati i promovirati kretanje, boravak u prirodi i ljepote naših planina. Tim povodom upriličeno je predstavljanje knjige Đorđa Balića »Jankovac – planinarska priča«. Brojna publika uživala je u predstavljanju ovog mitskog mjesta gdje je započela slavonska planinarska priča. Đorđe Balić podsjetio je što i danas znači idilični Jankovac kao izletište. To je turistička atrakcija u samom srcu Papuka i omiljeno okupljalište zaljubljenika u slavonske šume. Na promociju su došli planinarski gosti iz Osijeka, Đakova i Belišća.

Idućeg dana organizirano je predavanje Alana Čaplara, glavnog urednika časopisa »Hrvatski planinar« te planinarskog publicista i vodiča. U prepunoj Gradskoj vijećnici posjetitelji su uživali u predavanju

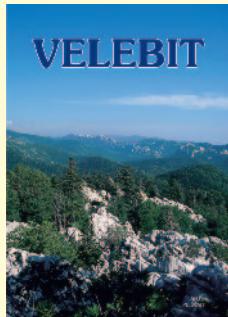

Predstavljanje knjige »Jankovac - planinarska priča« u Našicama

na temu »Alpe od A do Ž«, putopisnom predavanju o alpskim vrhuncima, penjanju na velikim visinama, slikovitim krajolicima te povijesnim i kulturnim znamenitostima alpskih zemalja.

Subota je bila rezervirana za sastanak predstavnika planinarskih udruga, povjerenika za planinarske puteve, HGSS-a, SPV-a, turističkih zajednica i Hrvatskih

PREKO 60% POPUSTA !!!

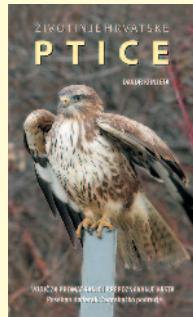

VELEBIT

Autor: **Ante Pelivan**

- fotomonografa
- bogato ilustrirana u boji
- format 30 x 21 cm
- 194 stranice
- tvrdi uvez

CIJENA: 190,00 kn

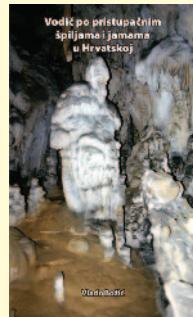

PTICE

Autor: **Davor Krnjeta**

- format 20,5 x 12 cm
- 350 fotografija u boji
- 360 stranica
- tvrdi uvez

CIJENA: 260,00 kn

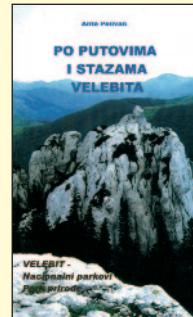

VODIČ PO PRISTUPAČNIM ŠPILJAMA I JAMAMA U HRVATSKOJ

Autor: **Vlado Božić**

- bogato ilustrirani vodič
- format 21 x 12,5 cm
- 300 stranica
- tvrdi uvez

CIJENA: 210,00 kn

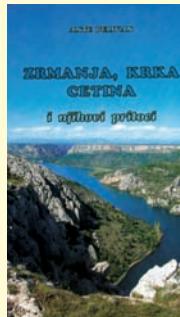

PO PUTOVIMA I STAZAMA VELEBITA

Autor: **Ante Pelivan**

- bogato ilustrirani vodič
- format 21 x 12,5 cm
- 240 stranica
- meki uvez

CIJENA: 60,00 kn

ZRMANJA, KRKA, CETINA i njihovi pritoci

Autor: **Ante Pelivan**

- bogato ilustrirani vodič
- format 21 x 12,5 cm
- 192 stranice
- meki uvez

CIJENA: 60,00 kn

Ukupna cijena za svih 5 knjiga je 780,00 kn

Sadašnja AKCIJSKA cijena je 290,00 kn

Knjige se prodaju samo u kompletu, a ne pojedinačno.

(poštarsina uključena u cijenu)

EKOLOŠKI GLASNIK d.o.o.

Duga cesta III. odvojak 12, 10412 Donja Lomnica
Tel. 01/621 88 72, Fax: 01/6234-058

e-mail: ekoloski.glasnik@zg.t-com.hr
ekoloski.glasnik@gmail.com

šuma, koji je održan na Jankovcu. Skup je organizirala Komisija za planinarske putove HPS-a radi bolje suradnje spomenutih ustanova te kvalitetnijeg označavanja svih planinarskih putova. Istovremeno je tijekom vikenda na Jankovcu održan i tečaj za markaciste.

Našički planinarski tjedan završio je tradicionalnim odlaskom na »Kutjevačko Martinje«, gdje su planinari uživali u hodanju po Krndiji te veselju, pjesmu, plesu i dobroj vinskoj kapljici, za koju su se pobrinuli dobri domaćini.
Hrvoje Tržić

KALENDAR AKCIJA

- 6. 12. Uspon na Srd**
JTC - tvrđava Imperijal
HPD Dubrovnik, Dubrovnik
- 6. 12. Pohod Ivanečkom planinarskom obilaznicom**
Ivančica
PK Ivanec, Ivanec
- 7. 12. 8. foto izložba PD-a Kamenjak**
Rijeka, Gradska čitaonica
PD Kamenjak, Rijeka
- 12. 12. Noć planinara Rijeke**
Rijeka
Riječki planinarski savez, Rijeka
- 12. 12. Planinarska noć u Međimurju**
Gornje Međimurje
HPD Međimurje, Čakovec
- 12. 12. Uručenje priznanja obilaznicima Hrvatske planinarske obilaznice**
Zagreb
HPS - Komisija za planinarske putove, Zagreb
- 13. 12. Dan sv. Lucije na Skitaci**
Skitaka
PD Skitaci, Labin
- 13. 12. Međunarodni dan planina, 10. izlet Nepoznati Papuk**
Papuk: Voćin - Točak
Slavonski planinarski savez, JU PP Papuk
- 13. 12. Dan PD-a Kamenjak**
Kamenjak
PD Kamenjak, Rijeka
- 19. 12. Božićno-novogodišnja noć**
Kozjak, Malačka
HPD Malačka - D. Kaštela, Kaštel Stari
- 19. 12. Noćni pohod na Oštac**
Samoborsko gorje, Oštac
HPD Željezničar, Zagreb
- 19. 12. 20. memorijalni pohod Fokinom stazom**
Psunj, Pakrac - Pl. dom Omanovac
PD Psunj, Pakrac
- 20. 12. Dan planina na Kozjaku**
Kozjak: pl. kuća Pod Koludrom – Orlovo gnjezdo – Marića staje – Sv. Ante – pl. kuća pod Koludrom
HPD Ante Bedalov, Kaštel Kambelovac
- 20. 12. Zimski pohod Cvjetne staze Ravne gore**
Ravna gora
PD Ravna gora, Varaždin
- 26. 12. Tradicionalni uspon na Sniježnicu**
Mihanići - Kuna Konavoska - Sv. Ilija
HPD Dubrovnik, Dubrovnik
- 2. 1. 4. noćni uspon na Ivančicu**
Ivančica: pl. dom Pasarićeva kuća; Prigorec (parkiralište Repikovac) – Pionir – vrh Ivančice
HPD Ivančica, Ivanec
- 3. 1. Tradicionalni susret planinara i prijatelja prirode na Kleku**
Klek: pl. dom Klek
HPD Klek, Ogulin
- 3. 1. Zimski susret planinara**
Ivančica: pl. kuća Belecgrad
HPD Belecgrad, Belec
- 3. 1. Memorijal Nedjeljko Markežić**
Ćićarija
HPD Planik, Umag
- 6. 1. Pohod Zagorskim bregovitim putem**
Zabok – Krapinske Toplice – pl. kuća Picelj – Zabok
PD Zagorske steze, Zabok
- 10. 1. 18. Novogodišnji pohod planinarskim putom VRA Bljesak**
Planinarski put VRA Bljesak
PD Zmajevac, Novska
- 10. 1. Zimski uspon na Pliš**
Klana – Pliš
PD Pliš, Klana
- 10. 1. 14. zimski planinarski pohod Sesvete – pl. dom na Lipi**
Medvednica: pl. dom Lipa
HPD Lipa, Sesvete

Sadržaj 107. godišta »Hrvatskog planinara«

Članci i vijesti

Arbanas, Dijana	2. dani goranskih planinara u Skradu	413
Arbanas, Dijana	Prvi planinarski križni put u Brod Moravicama	256
Arbanas, Dijana	Zelena čistka u Skradu	306
Avdagić, Željko	Putom Oluje preko Dinare	28
Babić, Sven	Izložba o Velebitu na Učki	361
Bajin, Radojka	Deset godina PD-a »Montero« u Rovinju	517
Bajs, Damir	Solunska glava (2540 m)	60
Bajs, Damir	Uršla gora, 1699 m	501
Balić, Đorđe	120 godina planinarstva u Slavoniji	266
Balić, Đorđe	Mladen Vidaković (1930. - 2015.)	346
Balić, Filip	Održani Dani planinara Dalmacije	355
Balić, Filip	Proslavljen dan Planinarskog saveza županije Splitsko-dalmatinske	465
Banović, Nada	Godišnji planinarski izlet i skupština HPD HZZO-a	516
Basara, Damir	Seminar o digitalizaciji speleološkog nacrtu	42
Basara, Damir	Skup speleologa Hrvatske 2014. – Lepoglava	41
Basara, Damir	Speleološki priručnik »Ilustrirana povijest speleologije u Hrvatskoj«	42
Basara, Damir	U Karlovcu održan 5. festival speleološkog filma	515
Basara, Lidija	Tri planinarske godine u Švicarskoj	70
Batinić, Tomislav	Vranica nekad i sad	498
Berljak, Darko	Hrvatski planinarski savez u 2014. godini	7
Bistričić, Zoran	Pohod pod maskama	202
Borovečki, Ivan	Sportsko penjanje i mladi u Ivancu	360
Božić, Vlado	Jugoistočni dio Velebita - Crnopac ili Srnopas?	388
Božić, Vlado	Posjet francuskim špiljama	539
Božić, Vlado	Šezdeset godina suradnje hrvatskih i slovenskih speleologa	76
Braum Branko	Nada Mihelčić (1946. – 2015.)	563
Brumnjak, Mirjana	40. memorijal Andrije Petrića	358
Brumnjak, Mirjana	PD »Opatija« u 2014. godini	100
Budić, Marko	Koliko vrijedi ljudski život?	472
Butorac, Nikola	Tulove grede	179
Čandrlić, Krešimir	Tjedan na Crnopcu	230
Čanić, Tomislav	Gospićani slavili na Triglavu	462
Čanić, Tomislav	Spektakularan pohod na Visočicu	412
Čanić, Tomislav	Zimski pohod po Ludbreškoj planinarskoj obilaznici	154
Čaplar, Alan	Knjiga »Jankovac: planinarska priča« Đorđa Balića	562
Čaplar, Alan	Krešimir Milas: »Alpinistu trebaju brda«	43, 145
Čaplar, Alan	Nenad Šaljić: Matterhorn, portret jedne planine	352
Čaplar, Alan	Priča o dvadeset godina HPD »Međimurje«	351

Čaplar, Alan	Tragom prvog izleta HPD-a	264
Čaplar, Alan	Tri nova izdanja o Paklenici	250
Čaplar, Alan	U Požegi predstavljena knjiga »Požeško planinarstvo« dr. Antuna Lovrića	43
Čaplar, Alan	Uspješna godina za SPV Zagreb	560
Čaplar, Alan	Via Dinarica	420
Čaplar, Alan	XXVI. Skupština HPS-a	316
Černi, Borislav	»Planinarstvo u Pakracu« u 10. noći muzeja	149
Čoklica, Jadranka	95. obljetnica planinarstva u Varaždinu	48
Čoklica, Jadranka	Druženje i predavanje u Ledincu	45
Čoklica, Jadranka	Mladi Varaždinci u Samoborskom gorju	360
Čoklica, Jadranka	Topličkom šetnicom po Topličkom gorju	358
Čoklica, Jadranka	Tragom prvog izleta varaždinskih planinara	253
Čoklica, Jadranka	Varaždinska mladost na Medvednici	307
Čoklica, Jadranka	Grande Randonnée 20 na Korzici – znoj, sir i zvijezde	495
Dorić, Igor	Prvi pohod HEP-ovih planinara	360
Drobnjak, Dragan	Osnove penjanja u ledu	112
Dukšić, Marko	Sidrišta u ledu	168
Dukšić, Marko	Nacionalnim parkovima Apalačkog gorja	437
Eterović, Ivana	Okamenjena šuma	486
Eterović, Ivana	Pola stoljeća doma na Poklonu	466
Eterović, Ivana	Velimir Blažević (1956. – 2015.)	408
Ferenčák, Zlatan	Održana izborna skupština PD-a »Pazinka«	150
Finderle, Anton	U Laništu predstavljen turističko-planinarski zemljovid Ćićarije	98
Finderle, Anton	Tuhobiću, gdje ti je vrh?	445
Fischer, Darko	Aklamacijom izabran 5. predsjednik PD-a »Imber« Omiš Leo Lelas	154
Fistanić, Miomir	Milan Sunko (1926. - 2014.)	97
Gabrić, Goran	Dan obnove znanja prve pomoći Stanice planinarskih vodiča Karlovac	98
Grba, Darko	Dva potoka	229
Grundler, Darko	Hrvoje Zrnčić: »Istočno od Crnopca«	146
Grundler, Darko	Najljepši planinski vidikovac u Hrvatskoj	137
Grundler, Darko	Sportsko penjanje? Zašto ne!?.	31
Grundler, Darko	Željko Poljak i Alan Čaplar: »Hrvatsko planinarstvo u 1000 slika«	144
Gržan, Tatjana	Tragom starih fotografija na Mirnu goru	396
Hapač, Ivan	Ludost, radost i godine	233
Horvat, Vladimir	Priznanja HPS-a u 2014. godini	49
Hruška, Tamara; Palac, Ivana i Andrejević, Marina	Po Dabarskim kukovima	536
Huzjak, Bernarda	Aktivnosti Komisije za planinarske putove u 2015. godini	512
Huzjak, Bernarda	Markacisti na Jankovcu	558
Huzjak, Bernarda	Premoštena stijena na Krupi	514
Ivanković, Damir	Prvih pola godine PD-a »Izletnik«	463
Ivasić, Željko	»Otocí Dalmacije«	453
Jenei, Hrvoje	Ne ostavi trag!	398
Johan, Ratko	Milasova lojtrica	66
Jović, Nenad	O sposobljavanje vodiča za sportsko penjanje u Paklenici	559
Jović, Nenad	U Paklenici uspješno izведен seminar za vodiče C standarda	44
Karabuva, Momir	Carstvo snježne planine	549
Klasnić, Dorijan	Bogate proljetne aktivnosti vodiča HPS-a	252

Klasnić, Dorjan	Pohod na Dinaru, najviši vrh Hrvatske, 6. lipnja	355
Kralj-Vrsalović, Božena	Jubilarni, 20. pohod na Okić Dragojlinom stazom	357
Kranjčević, Jasenka	Lujo Senderđi	124
Kristijan, Zdenko	Hofmanov put u Samoborskom gorju	127
Kristijan, Zdenko	Hrvatska planinarska obilaznica u 2014. godini	92
Kristijan, Zdenko	Prenj – planinarsko-turistička karta	351
Kurilić, Boris	Vladimir Bakotić (1931. – 2015.)	300
Kušer, Zrinka	Planinarstvo u »Noći muzeja« u Samoborskom muzeju	253
Kušer, Zrinka	Samoborski planinar Mirko Kleščić	239
Kuzmanić, Damir	Zašto u medijima nema planinarstva?	458
Ležaić, Danijela	Druženje uz glazbu i pjesmu na Belecgradu	413
Librić, Radovan	Otvoren planinarski dom »Cerinski vir« u Samoborskom gorju	461
Livak, Predrag	Održana 65. godišnja skupština HPD-a »Sokolovac« Požega	203
Lovreček, Dražen	Nosač zvuka s opisom Jaskanskog planinarskog puta	200
Lovrić, Antun	21. susret planinara pjesnika i slikara na Dilju	203
Lovrić, Antun	Anica Krištofek (1962. - 2015.)	408
Lovrić, Antun	Održani 33. »Papučki jaglaci«	254
Lovrić, Antun	Po planinskim visovima Makedonije	412
Lovrić, Antun	Požeški planinari u posjetu Nacionalnom parku Mljet	308
Lučić, Nina	Put do vrha Atlasa	218
Markežić, Zlata	Memorijalni pohod »Nedjeljkovim stazama« po Istri	150
Merčep, Zrinka	Novouređena staza Modrič – Libinje na južnom Velebitu	198
Milas, Krunoslav	Nada Majerić (1925. – 2015.)	460
Milas, Krunoslav	Planinarski dnevnik	336
Milas, Krunoslav	Zajedno u planinama	16
Miličević, Ante	Park prirode Blatinje i čvrsničke staze	289
Miško, Hrvoje	80 godina planinarskog doma na Kalniku	53
Miško, Hrvoje	Skupština križevačkog PD-a »Kalnik«	516
Mohar, Darko	Izložba »Zajedno u planinama – skupaj v gorah« u Rijeci	518
Mohar, Darko	Put prijateljstva Snježnik – Snežnik	526
Mršnik, Darko	Ledenjački seminar za vodiče na Pasterzeu pod Grossglocknerom	560
Mršnik, Darko i Čaplar, Alan	Instruktorski seminar Balkanske planinarske unije u Bavšici	561
Nikolin, Sofija	»Mosorov« natječaj za najbolju planinarsku fotografiju	464
Nikolin, Sofija	Mosorov foto-natječaj	90
Novak, Vladimir	Tragom prvog izleta HPD-a	212
Paar, Dalibor	23. Međunarodna škola krša u Postojni i proslava 50 godina Međunarodne speleološke unije	410
Paar, Dalibor	Stručni seminar o izradi speleološkog nacrta u Omišu	353
Padovan, Ranka	HPD »Mareta« iz Vele Luke – mali veliki petogodišnjak	152
Patačko, Slavko	Čarobna noć na vrhu Velebita	63
Patačko, Slavko	Ojos del Salado	280
Patačko, Slavko	Ortler	441
Patačko, Slavko	U carstvu Martuljkove skupine	116
Pavlic, Ljuba	Tradicionalno božićno novogodišnje druženje HPD-a »Međimurje«	100
Pavšić, Damir	Josip Jurasić (1947. - 2015.)	407
Pejnović, Dubravko	Vježba prve pomoći na Ivanščici	411
Pejnović, Dubravko	Vježbe prve pomoći za vodiče	44

Peklić, Ivan	Planinarstvo u Križevcima	120
Perkov, Matej	Novosti iz HPD-a »Kapela«	151
Petrić, Boris	Izdan dnevnik Opatijske planinarske obilaznice - za pse	359
Petrović, Željko	Međunarodni dan planina na Papuku	98
Pisek, Mladen	Žene u planinarstvu	376
Polla, Mario	Viktor Stipčić (1933. – 2015.)	348
Poljak, Željko	Dr. Srećko Božičević (1935. – 2015.)	248
Poljak, Željko	Dražen Zupanc (1934. – 2015.)	406
Poljak, Željko	Godišnjak »Bilo« 2015.	200
Poljak, Željko	Hej lop Gojzeki	304
Poljak, Željko	Hrvatsko planinarstvo u burnim povijesnim događajima 1991. godine	345
Poljak, Željko	Hrvoje Malinar: »Planine u srcu, srce u planinama«	302
Poljak, Željko	Jadranka Houška: »Dnevnik jedne planinarke«	303
Poljak, Željko	Lemić-Sučić: »Velebit u hrvatskom pjesništvu – izbor«	147
Poljak, Željko	PD Zagreb - prvo planinarsko društvo nakon Drugog svjetskog rata	247
Poljak, Željko	Početci sportskog penjanja u Hrvatskoj	143
Poljak, Željko	Velebit u objektivu Mladena Brajše	404
Poljak, Željko	Žene u hrvatskom planinarstvu	385
Prpić, Vlado	Od Zavižana do »Prpe« i ove godine	154
Radanović, Ljiljana	Istarski planinarski put u osam dana	545
Radošević, Marija	Obilježeno 90 godina organiziranog planinarstva u Slavonskom Brodu	46
Radovanović, Vanja	Drvenik Veli	184
Radovanović, Vanja	Planinske ljepote okolice Silliana	222
Rakić, Ivica	Zimski uspon na Biokovo	160
Richter, Ivica	Klaudio Tammaro (1952. - 2014.)	40
Rojnić, Vladimir	Izmijenjen početak Istarskog planinarskog puta	250
Rukavina, Jasna	Sjećanja na dr. Josipa Poljaka*	237
Schwabe, Rudolf	Izložba turističko-planinarskih karata	201
Smolec, Robert	Monte Cavallo ili Rosskofel u Karnskim Alpama	429
Smolec, Robert	Noć u Londžici	373
Sporiš, Željko	Dinara kakvu ne viđamo često	394
Sporiš, Željko	Na Šćirovac i Sv. Iliju s Bukovca	451
Strelec, Mihajlo	Potraga korištenjem mikrolaganog zrakoplova	552
Šantek, Damir	»Proklete« Prokletije	132
Šantek, Damir	Duboko zelena, duboko plava	490
Šantek, Damir	Kirigalpoththa - vrh iznad kišne šume	274
Šantek, Damir	Milost Božja ili glupost ljudska	174
Šantek, Damir	Sigiriya - Lavljva stijena	53
Šantek, Damir	Žive jaslice u Postojnskoj jami	86
Špoljarić, Drago	Digitalni dnevnik Hrvatske planinarske obilaznice	556
Štifanić, Vedran	Planinarsko društvo »Panj«	372
Štimac, Vedran	Izgradnja skloništa Ždrilo na Velebitu	368
Tadin, Tomislav	Pohod Kolijevkom hrvatske državnosti	203
Tkalac, Berislav	18. »Jesen na Dilju« i pohod Prezdanak – Čardak	47
Tkalac, Berislav	Održan 5. Pohod po slavonskim planinama	356
Tkalac, Berislav	Skupština županjske »Tikvice«	255
Tomerlin, Slavko	Što se događa na Crnopcu?	38

Tosenberger, Otmar	17. tradicionalni planinarski izlet uz kutjevačko Martinje 2014.	45
Tosenberger, Otmar	Dan otvorenih vrata PD-a »Đakovo«.....	46
Tosenberger, Otmar	Održana Skupština Slavonskog planinarskog saveza	204
Tota, Blaž	Križ na Škrlatici	503
Tržić, Hrvoje	Planinarski tjedan u Našicama	564
Valio, Mira	Planinarenje s najmlađima	456
Vinković, Željko	»Proljeće na Bilogori«	306
Vinković, Željko	Dva zimska uspona u Julijskim Alpama	165
Volenec, Vladimir	Najviši planinski vrhovi u Republici Hrvatskoj viši od 1500 metara.....	327
Volenec, Vladimir	Naši najviši vrhovi	56
Volenec, Vladimir	Od Ratkova do Hirčeva skloništa za sto minuta	340
Vranješ, Denis	26. tradicionalni uspon na Debelo brdo na Mosoru.....	101
Vranješ, Denis	Mosorski filmski festival	360
Vrbanac Užarević, Mia	Čarobna Korzika	25
Vršić, Sonja	Opću planinarsku školu u Međimurju završilo 44 planinara	256
Vršić, Sonja	PD »Bundek« i PD »Lendava« - više od dobrih susjeda	47
Vršić, Sonja	PD »Bundek« i PD »Lendava« potpisali Sporazum o prijateljstvu i suradnji ..	309
Zrnčić, Hrvoje	Kratak izlet	136
Žagar, Klara Jasna	Čudno je to	52
Žagar, Klara Jasna	Kći planine	505
Žagar, Klara Jasna	Priča o ljubavi	448
Žagar, Klara Jasna	Sjećanje na Slavka Matića Imotu (1930. – 2015.)	409
Žarak, Željko	Niz planinarskih događanja u Slovenskom domu u Zagrebu	354
Žižić, Vesna	Ono kada smo prestali planinariti!.....	293

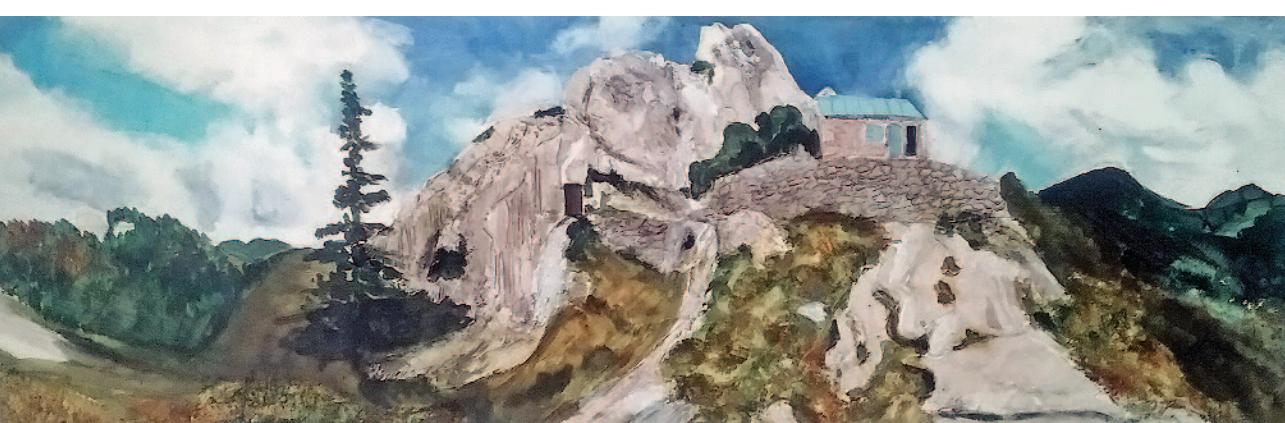
Info kutak

Fratar (1353 m)	36
Jelenc (1442 m)	298
Koprivnički planinarski put	142
Kula na Omiškoj Dinari (863 m)	88
Lapjak (667 m)	508
Mali Plažur na Medvednici (597 m)	244
Mljetska planinarska obilaznica	196
Planinarska kuća Pod Koludrom (325 m).....	246
Planinarska obilaznica »Nagrada planine«	344
Planinarsko natjecanje »Gojzerica«	246
Planinarsko sklonište »Kontejner« (1055 m)	196
Planinarsko sklonište Ivine vodice (1250 m)	142
Rossijevo sklonište (1580 m)	344
Sveti Ivan Biranj (631 m)	402
Tuhobić (1109 m)	194
Velikani svjetskoga alpinizma u Hrvatskoj	197
Vidova gora (780 m) na Braču	342
Vremeplov	143, 197, 247, 345
www.hpd-imotski.hr	247
www.hndlipa.hr	197

www.pdkrndija.hr	143
www.pdtuhobic.hr	345
Zir (850 m)	140

Obavijesti

Dani hrvatskih planinara Mosor 20. - 22. lipnja 2015.....	259, 311
Glavni odbor HPS-a	189, 296
Godišnje nagrade HPS-a	4
Ispravak	99, 460
Izložba u znaku obljetnica	101
Kalendar akcija	50, 102, 155, 205, 258, 310, 363, 415, 467, 519, 565
Mohokos nije najviši vrh Medimurja	108
Naručite planinarski kalendar za 2016. godinu!	510, 554
Naručite knjigu! Željko Poljak i Alan Čaplar: Hrvatsko planinarstvo u 1000 slika	51, 103
Počasni članovi HPS-a	325
Posljednji zbogom Peri Sekuliću – simbolu riječkog planinarstva.....	200
Pohod Tragom prvog izleta HPD-a 17. svibnja	206
Pohod Tragom prvog izleta Hrvatskog planinarskog društva po Samoborskom gorju 1875.....	207, 257
Proslava 120. obljetnice planinarstva u Slavoniji	273
Snježana Vego, »Rossijeva koliba«, ulje na platnu	571
Splitski PK »Marulianus« opremio stijenu Osoje u kanjonu Čikole	563
Staza Gospi Sinjskoj	293
Triglav – planinarski vodič	302, 352

Snježana Vego, »Rossijeva koliba«, ulje na platnu 140 cm × 45 cm

Akademска slikarica Snježana Vego redovita je profesorica na Tekstilno-tehnološkom fakultetu u Zagrebu. U svom profesionalnom radu bavi se modom, a njezina slika »Rossijeva koliba« poklon je kolegi planinaru u povodu njegova odlaska u mirovinu. Uza sliku prikladno zvuče autoričine riječi: »U šali kažem da me hercegovački kamen filtrirao – ta genetika kamena ne može se tek tako zanemariti – ali upravo zahvaljujući njemu ne robujem nametnutim normama, a ta mi je sloboda najvažnija. I to sloboda od nečega i sloboda za nešto. Sloboda nije samo u tome da čovjek radi ono što hoće, već u tome da nikad ne radi ono što neće.«

Svaka avantura započinje u glavi.

U mislima ste već na snijegu?

Nova kolekcija Mammuta nije samo za naše super sportaše, nego također i za vas.

www.mammut.ch

MAMMUT®

Absolute alpine.